

אתגתא

בשבע 1059 | ז' באלול תשפ"ג, 24.08.2023

צילום: שטרסטרן

קס"ג

אמין

כמו אנה פרנק, גם הנערה רבקה ליכשיץ תיעדה את חוויותיה מימי השואה ביומן, שהתגלגל באורח פלא לידי קרוביה בשנים האחרונות, אבל בהבדל מהותי: ליכשיץ, בת למשפחה חסידית, שוזרת בתיאורי הסבל גם אמונה בה' ודבקות במצוות ♦ המסמך הנדיר יצא לאור לאחרונה כספר פרוזה, שמבקש להנחיל את הרוח הזאת גם לדורות הבאים // **עפרה לקס**

ידידיה מאיר
yedidyameir@gmail.com

אתמול היה טוב, ויהיה גם מחר

זה קורה פעם במאה שנה. זה קורה כל יום. מהפכת הדף היומי של ר' מאיר שפירא מלובלין חוגגת יום הולדת

לובלין הלכו ונתמלאו המוני חוגגים ובראשם גדולי תורה ואישי ציבור נכבדים שבאו להשתתף בשמחה. כל רכבת שהגיעה ללובלין הביאה אורחים נכבדים ואישים ידועים ממנהיגי היהדות. כל אולמות הישיבה הומים מרוב האורחים שבאו לחזות זו הפעם הראשונה בתולדות עם ישראל בשמחת תורה שבעל פה. עם צאת הכוכבים נפתחה הדלת של ספרייתו הפרטית ורבנו הופיע במלוא הדרו, לבוש בבגדי שבת, ובידו מסכת נידה. באולם הושלך הס. התלמידים ניצבו דום והאורחים הרבים נדחקו לצדדים כשמבט עיניהם מופנה לדמותו הקורנת. בצעדים איטיים הוא עבר בין השורות, סקר את תלמידיו, שאל בשלום האורחים והתקרב למקום מושבו הקבוע.

"רבנו עלה במעלות שהוליכו לארון הקודש. חיכו המקסים והמלבב פג, ובמקומו באה רצינות כזאת שאפילו המקורבים ביותר לא זכרוהו במצב כזה. הגמרא נפתחה לרווחה, רבנו מעלעל בדפים ומגיע לדף האחרון של מסכת נידה. ובקול נעים, מהול בעצב, הוא קורא: 'תנא דבי אליהו: כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא. שנאמר הליכות עולם לו. אל תקרי הליכות אלא הלכות'.

"ואז אמר: 'הוי, כמה גדולה סבלנותו של היהודי. אחרי מאבק מור ומלחמת קיום קשה במשך יום שלם, להביא טרף לביתו, הוא טובל את נשמתו לעת ערב בים התלמוד. והליכות העולם שלו, המטרידות והמעצבות, נהפכות להלכות עולם. להלכות של חיים. אל תקרי הליכות אלא הלכות. בעזרת דף הגמרא שלו הוא מתגבר על ייאשו המור ועל גלי טרדותיו. הדף היומי מהווה כעין גשר עשוי מנייר עליו דורך היהודי בעוז. בדרכו עובר על פני אוקיינוס איך סופי של סבל וטרדה. גשר זה הינו איתן וחזק יותר מכל גשרי הברזל המוצקים ביותר. שיא כוחו המגנטי של הדף היומי גנוז ברעיון שדף גמרא זה לומדים אותו מיליוני יהודים ברחבי תבל. אומנם כל אחד בנוסח המקובל שלו. ביום זה של סיום הש"ס מתבצרת עמדת כוח זו ביצור משנה'.

"רבנו פתח את ארון הקודש והשקיע בו את ראשו. אלה שעמדו לידו הבחינו שהוא שופך דמעות רבות ורותחות לתוכו. כמה מתלמדי הישיבה סיפרו לימים: הייתה לנו הרגשה לא מובנת באותן שעות, ולאחר מכן הבנו כי ליבו של רבנו האהוב ניבא לו שזוהו הסיום האחרון שהוא יזכה להשתתף בו.

"מקהלת הישיבה שרה בקול גדול את מילות השיר 'כד יתבין ישראל ועסקין בשמחת התורה. קודשא בריך הוא אומר לפמליה דיליה: חזו בניי חביבי דמשתכחין בצערא דיליהון ועסקי בחדוותא דילי'. בניגון מיוחד שחיבר רבנו לערב זה. המקהלה חזרה שוב ושוב על המנגינה המלבבת וקול השיר נשמע ברחבי לובלין'.

כן, הניגון המרגש המפורסם ששרים עד היום בחג השבועות הוא לחן של ר' מאיר שפירא מלובלין, לצד עוד שירים מפורסמים (למשל: 'עוצו עצה ותופר', 'אם אמרתי מטה רגלי', 'אשרי אדם עוז לו בך'). והתיאור מסתיים כך: "תלמידי הישיבה הקיפו את הבימה בריקודים, גמרות בידיהם, כשהקהל הרב מצטרף אליהם בשירות. שישו ושמוחו בשמחת תורה, אלפים רקדו יד ליד, כתף לכתף, בהתלהבות עצומה'.

5 אפשר לסיים את הטור ברגע המשמח הזה. ואפשר להמשיך שנים ספורות קדימה. זמן לא רב אחר כך, בגיל 47 בלבד, נפטר ר' מאיר שפירא. ובכלל, רוב מי שהתחיל את המחזור השני של הדף היומי לא זכה לסיים אותו. שלוש שנים אחרי תחילת המחזור עלה היטלר לשלטון, והשאר היסטוריה. כן, כן. אלה לא סתם מאה שנה לדף היומי. אלה מאה שנה בתקופה דרמטית מאוד בתולדות העם היהודי.

אבל נניח עכשיו להיסטוריה של העם היהודי. היום הזה יכול להיות יום היסטורי בחייכם האישיים. עד כדי כך. איך? טוב, זה פשוט: אם גם אתם תחליטו להצטרף היום למועדון הזהב ההולך וגדל של לומדי הדף היומי בעולם היהודי. חצי שעה כל יום, והחיים שלכם נראים אחרת. הימים שלכם נראים אחרת. כי איך אמרה אימא של ר' מאיר שפירא? "כל יום שחולף ללא לימוד תורה, הרי זו אבדה שאינה חוזרת". צריך לזכור שיש גם צד שני למשוואה הזאת: כל יום עם תורה, עם לימוד קבוע, של כחצי שעה בסך הכול (לפעמים קצת יותר, לפעמים קצת פחות), הוא אושר, סיפוק, יציבות, שפיות וכמובן מצוות תלמוד תורה. אז קדימה, אתם מצטרפים אלינו למאה הבאה? ●

השלט הקטן והצנוע הזה שמישהו מחזיק ביד, מבשר על אחד האירועים המרגשים שאפשר לחשוב עליהם: "ברוכים הבאים לסיום ה-6 של הש"ס של החברים דוד ביאלה ואשר גורן הי"ו. תזכו לבריאות טובה, נחת מיוצאי חלציתם ולהמשיך להגדיל תורה ולהאדירה'".

שני חתני השמחה שנערכה השבוע הם תושבי כפר מימון. אשר, 84, הוא ניצול שואה. יליד הונגריה, שעבר שתי צעדות מוות בשלג מקפיא ושרד, עלה לארץ בגיל 8 למוסדות של עליית הנוער והיה ממקימי היישוב. דוד, 91, הוא דור ישישי בארץ, יליד ירושלים, לוחם בפלוגה הדתית של מחתרת הלח"י, בוגר ישיבת מרכז הרב, עבד במשך עשרות שנים כחוקר במפעלי ים המלח. שני החברים לומדים יחד 42 שנה, ומסיימים יחד את הש"ס כולו בפעם השישית. מזל טוב. ולהתראות בעז' בסיום הבא!

3 שלושה שבועות אחר כך, ביום שנקבע להתחלת לימוד הדף היומי, ראש השנה תרפ"ד, קיבל הסטארט-אפ של ר' מאיר תפנית שנתנה דחיפה גדולה לכל המיזם, והגדילה הן את מספרם והן את גילם של מצטרפיו. במקור הוא ייעד את ההצעה שלו לצעירים בלבד. הוא לא התיימר לשנות את סדרי הלימוד של המבוגרים. אבל אחרי תפילת ערבית של ראש השנה, בבית מדרשו של האדמו"ר בעל האמרי אמת' מגור, אמר הרבי למקורביו: "אני נכנס ללמוד את הדף היומי". רגע אחר כך, כל החסידים התחילו לחפש מסכת ברכות, ומשאזלו הגמרות נעמדו קבוצות של לומדים מתחת לפנסי רחוב. במרכז, עומד אחד מהם עם גמרא אחת, מקריא ומסביר, וכולם מקשיבים. כשסיימו את הדף, העבירו את הגמרא לעוד חבורה שחיכתה בתור. כך נראו שיעורי הדף היומי ביומו הראשון.

לימים סיפר ר' מאיר שפירא כי אחרי אותו ראש השנה קיבל מכתב מאחותו היחידה, שהתגוררה בכפר נידח באזור בוקובינה ולכן לא ידעה על המתרחש, ובו כתבה לו כך: "בליל ראש השנה חלמתי חלום. ראיתי אותך אחי היקר בשמיים, מוקף בהמון צדיקים בעלי צורה ומזהירים כוזהר הרקיע, ואתה אחי עומד בתווך ופניך זרחו כשמש בגבורתה, וכולם חייכו לעומתך והוודו לך ושמוחו בך מאוד מאוד... הודיעני נא, אחי מחמד, פשר החלום'".

אגב, שמה של האחות חולמת החלום היה רחל לקוורניק. בתה, שנפטרה לפני כחמש שנים בתל אביב בגיל 96, נקראה מרגלית (על שם סבתה, אימו של ר' מאיר שפירא). ואולי אתם מכירים את הבן שלה. קוראים לו שלמה ארצי.

4 בט"ו בשבט של שנת תרצ"א (1931), שבע וחצי שנים אחרי ההכרזה ההיא, חגג העולם היהודי את סיום הש"ס הראשון.

באלבום הדף היומי, שערך מתעד יהדות פולין, הרב דוד אברהם מגדלבים, ובו אוסף מרתק של תמונות היסטוריות וקטעי עיתונות נדירים, מופיע תיאור הסיום המרכזי בהשתתפות ר' מאיר שפירא: "אם בכל קצווי תבל נדרכו רבבות יהודים לקראת היום הזה, לעשות יום משתה ושמחה לכבודה של תורה, הרי בלובלין גופא, מקום משכן חתן השמחה, מחולל ויוצר הרעיון, הייתה תכונה גדולה שבעתיים. רחובות

1 מייסד רעיון הדף היומי, שהשבת ימלאו מאה שנים להיווסדו, היה ר' מאיר שפירא מלובלין. את זה כולם יודעים. אבל בעצם הרבה קרדיט, ובעיקר הרבה הכרת הטוב, מגיעים לרבנית מרגלית שפירא, אימו של ר' מאיר שפירא. לא רק על שהיא ילדה בן כזה, שהאיר את העולם במיליוני דפי גמרא, אלא על משפט קטן ומשמעותי אחד שאמרה לו בהיותו ילד קטן. משפט שהשפיע רבות על חייו ושלמעשה שינה לימים את חייהם של מאות אלפי יהודים.

וכך סיפר ר' מאיר שפירא: "אימי זיכרונה לברכה חוננה בלב יהודי חם, במרץ ורוח של פעלתנות, כאשת חיל אמיתית, ויחד עם זה הכילה אוצר של סבלנות, צניעות וענווה. שתי מידות אלה התמזגו יחד בנשמתה ויצרו הרמוניה מופלאה'".

וכאן ר' מאיר שפירא, שלא זכה לילדים משלו, חוזר לחוויות הילדות הראשונות שלו. אפילו לאלה שהוא לא זוכר, אבל ברור לו שעיצבו את תודעתו: "מבטי הראשונים אל אימי, ראו אותה בוודאי כשהיא מנענעת את עריסתה ומפזמת לי את שיר הערש המסורתי 'למד בני תורה, כי היא טובה מכל סחורה'. מובן שאינני זוכר דבר זה, ברם מאמין אני שכך זה היה, וגם מרגיש אני זאת בחושיי...".

אבל החוויה המכוננת שליוותה אותו כל חייו, התרחשה בהיותו בן שבע, ואותה הוא זכר היטב. "עד היום ניצבת לנגד עיניי תמונה מימי ילדותי. היה זה יום אחרי אסרו חג פסח תרנ"ד. כשנכנסתי מצאתי את אימי יושבת שקועה בהרהורים, ופניה מפיקים דאגה. היא מלמלה, כאילו לעצמה: 'יום שחולף, שוב לא יחזור...'. "

"כיוון שראתה אותי נקשרו דמעות בעיניה. ואז היא פתחה וסיפרה לי כי עוד לפני פסח הוזמן עבורי מלמד מסכסיטוב, יהודי ירא שמיים ותלמיד חכם מופלג. הוקצב לו סכום של שלוש מאות רובל, נוסף על כל הצטרפויותיו, והנה כבר יומיים אחרי פסח ואין קול ואין עונה. 'כל יום שחולף בלי לימוד תורה - הרי זו אבדה שאינה חוזרת. ומי יודע מה ילד יום? אולי הקצבנו לו שכר מועט מידי?'. ושוב זלגו עיניה דמעות.

"דמעותיה של אימי לא היו לשווא. עוד באותו יום הגיע המלמד שלי, ר' שלום מסכסיטוב, ומפיו למדתי תורה במשך שש שנים רצופות. מלמד זה היה סמל של 'עושה מלאכת ה' באמונה'. דברי חוכמתה של אימי ליוו אותי בכל ימי חלדי והיו נר לרגלי עד היום. כאשר באתי להפיץ את רעיון הדף היומי הייתי מצטט את דבריה: 'כל יום שחולף ללא לימוד תורה, הרי זו אבדה שאינה חוזרת'".

2 בן 37 שנים בלבד היה ר' מאיר שפירא כשהגה את הרעיון הגדול של הדף היומי. ובניגוד למה שאפשר אולי לחשוב היום, הוא לא התקבל בהתלהבות ברגע הראשון. כשר' מאיר ביקש מהוועדה המכינה של הכנסיה הגדולה, ועדה שישבו בה רבנים חשובים, להציע את הרעיון הגדול שלו, חלק מהנוכחים הסתייגו. מי אנחנו שנקבע לכל העולם היהודי סדר לימוד? אתה רוצה שכל יהודי ילמד עכשיו מסכת ברכות? ואם הוא רוצה ללמוד מסכת שבת דווקא? ובכלל, מי אמר שלימוד גמרא, כולל המסכתות המסובכות, מתאים לכל אחד? בסופו של דבר הוחלט, כפשרה, שר' מאיר שפירא יציע את הרעיון, אבל כיוזמה אישית שלו, לא כהצעה רשמית של הוועדה.

וכאן קרה דבר מדהים, שבלעדיו ייתכן שהדף היומי היה נשאר בגדר רעיון חביב. החפץ חיים השתתף אף הוא באותה ועידה (לפני כמה שנים התפרסם סרטון מהכניסה לאותו אירוע שבו לראשונה נראה החפץ חיים בתיעוד וידאו). הוא ביקש מר' מאיר שפירא שייכנס לאולם באיחור של עשרים דקות. ר' מאיר לא הבין מה הסיבה לבקשה, אבל כמובן קיים אותה. וכך התמלא האולם מפה לפה בכ-900 עסקנים חשובים, כשהחפץ חיים יושב בראש שולחן הנשיאות על בימת הכבוד. ואז, כשנכנס ר' מאיר שפירא, החפץ חיים נעמד מלוא קומתו. דמיינו את הרגע: גדול הדור, גדול הדורות, שהיה כבר בן 84, נעמד לכבודו של רב צעיר ומבטיח, בן 37 בסך הכול. מובן שכל מאות המשתתפים נעמדו גם הם בעקבות החפץ חיים.

זה היה חתיכת בילד-אפ למשא של ר' מאיר שפירא. הפעם הבאה שכל האולם קם על רגליו הייתה בתום נאומו הסוחף, שבו הציג את רעיון הדף היומי. 900 הציירים המשתתפים בוועידה עמדו ומחאו כפיים בהתלהבות.

הם לא יקחו לנו את הקול!

הפגנת החירות

בזכותכם נלחמים על עתיד המדינה

**לנו אין טייקונים
לנו אין ממשלות זרות
לנו יש רק את העם**

היו שותפים!

רב יעבוד צעיר

יוסף גריליק התעקש שאבא שלו אלדד יהיה זה שיסיע אותו את כבוד הדרך הארוכה לשיבת ההסדר שבה עמד לפתוח את זמן אלול של שיעור א'.

בקשה שגרתית, לולא העובדה שיוסף גריליק היה הר"מ של שיעור א'.

אבל להתחיל לראשונה בחייו לעבוד כר"מ בשיבת הסדר זה עניין מרגש כשלעצמו, אז אביו לא התנגד. אשתו של יוסף, שנאלצה להיטלטל באוטובוסים עם הילדים - פחות התלהבה. אבל מפאת שלום בית, את המהלומה הזאת היא בחרה לספוג.

הגעתו של יוסף גריליק לשיבה לוותה בהמון חששות. האם ימצא חברים בקרב הר"מים האחרים? האם יבין לאשורה כל סוגיה? וכמובן, איך התלמידים יתייחסו אליו? אחרי שפרק את כל מיטלטליו בביתם החדש, עלה יוסף לבית המדרש לתפילת מנחה. הוא תפס לעצמו מקום בפניה הימנית-אחורית של בית המדרש כדי לא להיראות כמי שמחזיק מעצמו יותר מדי. מצד שני, המודעות לכך שהפעולה הזאת אולי תגרום לו להיתפס כיותר עניו ממה שהוא באמת גם כן לא נתנה לו מנוח, וכך ברוך השם מצא עצמו הרב גריליק מיוסר לחלוטין עוד לפני שסיים אשרי.

את תפילת שמונה עשרה הוא סיים מהר מדי, זה היה ברור לו מיד כשעקר את רגליו. מרוב התרגשות הוא תקתק את הברכות, וכעת מצא את עצמו שלושה צעדים אחורה, כשכל הר"מים וחלק ניכר מהתלמידים טרם שחו במודים. הוא התלבט אם לחזור את שלושת הצעדים קדימה בתקווה שאף אחד לא שם לב ולהעמיד פנים שטרם סיים, אבל אז חשב לעצמו שבמידה שמישהו כן ישים לב, זה ייראה כאילו הרב החדש משלים שמונה עשרה של שחרית. וזה כבר באמת היה עלול להיות קטסטרופה.

אחרי מנחה הוא ערך שיעור היכרות עם תלמידיו החדשים והנחמדים. לימוד משותף של הקדמת המהר"ל לספרו תפארת ישראל. המבט הנוקב והמפוקס של התלמידים הצעירים ערער לו את הביטחון, אבל אז הבחין שאחד התלמידים נרדם על הסטנדר תכף בתחילת השיעור כמו יהודי נורמטיבי, ומיד הוא הרגיש טוב יותר.

משם זמן אלול חלף בכמעט אקסטזה. ספרינט מרוכז של לימוד והכנה לימים נוראים, מהטובים שחווי בחייו.

זמן חורף התחיל באותה התלהבות שבה הסתיים זמן אלול. אלא שככל שהתקרב חג החנוכה, יוסף התחיל להרגיש שהשגרה הסיזיפית של הלימוד הולכת ושוחקת אותו. הוא מצא את עצמו בווה מהחלון במשך חצי מסדר צהריים, ופעם אחת, למרבה המבוכה, לא התעורר בזמן לתפילת שחרית של 6:30 ונאלץ להתפלל במניין של בית הכנסת הספרדי הקרוב לשיבה ב-7:45. שעה מחפירה

להתפלל בה שחרית. ואם זה לא היה מספיק מביך, הוא פגש שם חלק מתלמידיו. כשחלפו על פניו ביציאה מבית הכנסת הוא מלמל משהו על חשיבות החיבור לכלל הציבור המתגורר בעיר ונמלט כל עוד נפשו בו.

(יש לציין שאפילו האוכל, שבהתחלה מצא חן בעיניו כל כך, נעשה שגרתית ותפל. אבל מאחר שספציפית את הארוחות הוא אכל בבית, הוא שמר את העניין הזה לעצמו). העסק המשיך לדשדש, ויוסף היה מוצא את עצמו בשתיים בלילה מסתובב בבית המדרש כסהרורי וחושב מחשבות כמו:

"אולי ישיבת הסדר לא מתאימה לי בכלל? אולי הייתי צריך ללכת להיות ר"מ במכינה, או יותר מזה - ללכת ישר לצבא, להיות רב צבאי?"

הלבטים ייסרו אותו, והשגרה שחקה אותו. "ובכלל", הוא חשב לעצמו, "איזו מין עבודה זו להיות צדיק כל הזמן?"

כששפך את מר ליבו לפני הר"מ של שיעור ד', שהיה מנוסה ומלא ביטחון כמו שרק מישוהו שמלמד חבר'ה אחרי צבא יכול, הוא רק חייך ואמר: "אתה צריך לדבר עם ראש הישיבה".

ראש הישיבה ישב במשרדו ושמע בנחת את קשייו של הרב הצעיר, ומשום מה חיכוך רק הלך והתרחב. "כנראה ראש הישיבה נהנה לפטר אנשים", הרהר לעצמו יוסף גריליק.

"זה משבר חורף", ראש הישיבה סיכם, "זה מאוד נפוץ, בטח אצל חבר'ה של שיעור א'".

"אז מה עושים?" שאל יוסף. "אתה צריך להתרענן", ענה ראש הישיבה, "צא לטיול יומיים. תעשה כמה מסלולים, תטבול בכנרת, תחזור כמו חדש".

"אבל מה אם", רכן יוסף קדימה ולחש בפחד, "מה אם אפגוש שם, לא עלינו, תלמידים מהישיבה?"

ראש הישיבה רכן גם הוא ולחש: "אז הם יגלו שגם אתה, לא עלינו, בן אדם". ואז הוא הגניב עוד חיוך אחרון ואמר: "אבל אני חושש שהם כבר מזמן חושדים. זה חלק מהסיבה שהם אוהבים אותך".

אז יוסף גריליק יצא לטיול. הוא עשה את החצבני ואת נחל אליעז, ובאמת גם טבל בכנרת.

והוא חזר לשיבה בכוחות מחודשים, רענן ושמח.

הישורת האחרונה של השנה חלפה באותה המהירות שבה היא נפתחה, וכשנפרד מתלמידיו בשיעור, ביומו האחרון של זמן קיץ, הבחין הרב יוסף גריליק שבניגוד לשיעור ההיכרות, הרבה יותר חבר'ה הרשו לעצמם לנקר על הסטנדר כמו בני אדם. ●

העקבות הפרשייה של
החרדי שביקש מאישה
שיסבה לידו הטיסה לעבור
מקום, נזכרתי שפעם גם
אני דרשתי מאישה לעבור
מקום כדי שלא תשג לידי
במשך הטיסה, אבל אז
אלתי אמרה לי שזו לא
דרך בוגרת לסיים ויכוח

הבן שלי: כשאלו אחיה
גדול אני רוצה להיות
מנכ"ל ומהצחיק אנשים!
מתן צור: אוקיי, אבל רק
אם אבא שלך מרשה

כל כך סמלי שהתחילו הפסוק
סליחות בדיוק כשאנחנו קרועים
ושסועים בתוכנו כבר משהו כחו
ארכאים שנה

מדרך החתנים שלי היה אומר לי על עבודות הבית
שאלו תמיד צריך לעלות את עצמי אם אני שואל
לשטוף רצפה יותר מאשר אלה לעמוד את אלה.

מצד שני מדרך החתנים
שלי תמיד היה קובע
את הפגישות לשישי
בצהריים

אחרי מנחה הוא ערך שיעור היכרות עם תלמידיו החדשים והנחמדים. לימוד משותף של הקדמת המהר"ל לספרו תפארת ישראל. המבט הנוקב והמפוקס של התלמידים הצעירים ערער לו את הביטחון, אבל אז הבחין שאחד התלמידים נרדם על הסטנדר תכף בתחילת השיעור כמו יהודי נורמטיבי, ומיד הוא הרגיש טוב יותר

משה

מ-י-ו-ח-ד

התמחות בנוער בסיכון והתמכרויות

חינוך מיוחד במסלול מיוחד!

תואר ראשון בחוגים נוספים:

תנ"ך
ומחשבת
ישראל

מתמטיקה

משאבי
למידה

מוזיקה

מדעי
הטבע

מדעי
המחשב

לשון

חינוך
מיוחד

גיל הרך

אנגלית

דביר שרייבר
dvirbe7@gmail.com

רגל פה, רגל שם

מצד אחד חופש ואוגוסט, מצד שני אלול וסליחות. משהו צריך לעשות סדר בלוח השנה לפני שנשתגע פה סופית

אין ייאוש

היום לפני 18 שנה, ז' באלול תשס"ה, הושלם גירוש היהודים מגוש קטיף, זה שבשפה מכובסת קראו לו תוכנית ההתנתקות. למחרת, ח' באלול, יצא אחרון חיילי צה"ל מרצועת עזה, וכך קוימה ההבטחה המזעזעת של ראש הממשלה שרון שלפיה עד סוף שנת 2005 לא יהיו יהודים בחבל עזה (קחו רגע לחשוב על המשמעות של האמירה הזאת. אם זה לא מספיק ברור, גלגלו בראש אמירה שלפיה עד סוף השנה לא יהיו יהודים בניו יורק, או בברלין).

ז' באלול, אגב, יצא באותה שנה ב' 11 בספטמבר. וככה הגירוש שהתחיל במוצאי תשעה באב הסתיים ביום השנה הרביעי לפיגועים הקשים ביותר שידעה ארצות הברית, עם כל המשמעות הסמליות של חורבן וטרור ומה קורה כשבמקום להילחם בו נכנעים לו.

כמעט שנה לפני כן, בסוכות תשס"ד, נסעתי לראיין תושבים מגוש קטיף לקראת מחזה שכתבתי לתיאטרון הקהילתי של הגוש.

הרבה דמועות נשפכו מאז, אבל שיחה אחת זכורה לי במיוחד.

ישבנו בסוכה של משפחת אידלס בעצמונה, והרב יצחק אידלס ז"ל דיבר על אמונה ועל משמעות באופטימיות מידבקת.

אמרתי לו שאני, בתור מי שגר בעיר שלווה בצד "הנכון" של הקו הירוק, שומע כל הזמן אנשים שלא ממש אכפת להם אם יהיה או לא יהיה גירוש. הם סומכים על אריק שרון, הם מאמינים לתעמולה הבלתי פוסקת של אמצעי התקשורת על ההתנחלויות המיותרות, מבחינתם גוש קטיף נמצא מעבר להרי החושך ולא שעה וחצי נסיעה מתל אביב.

הם לא יצטרפו למאבק, לכל היותר ישבו בבית וייאנחו בשקט.

הרב אידלס הביט לי בעיניים ללא שמץ התרגשות. "אני לא מתייאש מעם ישראל", הוא אמר.

אני חושב שהוא הבין היטב את העוצמה הדורסנית העומדת מול המתיישבים, ושרק נס משמיים יוכל לעצור את האסון המתגלגל. אבל הוא לא התכוון רק לכאן ועכשיו. הוא התכוון לרובד עמוק הרבה יותר, רובד פנימי, היסטורי, זה שמאמין בכל ליבו שאף על פי שיתמהמה בוא יבוא, אם לא היום - מחר, ואם לא מחר אז מחרתיים, כי עם הנצח לא מפחד מדרך ארוכה ונצח ישראל לא ישקר. גם אחרי הגירוש - בראש מורם, בגו זקוף, הוא המשיך להתיישב, לחנך, להעמיק שורשים, אמונה ואופטימיות.

ובשבוע הזה שהתחיל באזכרה לרב קוק, המאמין הגדול בעם ישראל, ומסתיים בציון 18 שנה להשלמת הגירוש; בקיץ החם והדביק הזה, על סף משבר חוקתי יזום; בלב הבלגן המאורגן של מפגינים וסרבנים וחסימות ואלימות ללא גבולות ושנאה מפחידה ששוברת שיאים - בתוך הטירוף הבלתי נסבל הזה, בכל פעם שאני רוצה לדפוק את הראש בקיר מרוב תסכול, אני שומע קול מהדהד, ברור וצלול: אני לא מתייאש מעם ישראל. ●

צילום: מנחם

לא מתייאש מעם ישראל. הרב יצחק אידלס ז"ל

בקיץ החם והדביק הזה, על סף משבר חוקתי יזום; בלב הבלגן המאורגן של מפגינים וסרבנים וחסימות ואלימות ללא גבולות ושנאה מפחידה ששוברת שיאים - בתוך הטירוף הבלתי נסבל הזה, בכל פעם שאני רוצה לדפוק את הראש בקיר מרוב תסכול, אני שומע קול מהדהד, ברור וצלול

בבית הכנסת כבר תוקעים בשופר אילים בטלויזיה תקועים השופרות הרגילים כולם בצפון, ומי שלא - בחו"ל במפגש המזור שבין אוגוסט לאלול.

הילדים עוד בחופש, חלקם כבר לומדים הפרשנים מאיימים, הדרשנים מפחידים בגוש דן הרכבת יוצאת לטיול על המסילה הדקה שבין אוגוסט לאלול.

ארגון המורים מארגן עוד שביתה ילד די עם הטלפון, בוא תאכל חביתה שמתי כבר מלח, לא צריך עוד תיבול יותר מדי אוגוסט, מעט מדי אלול.

היה עוד פיגוע, איך עושים לזה סוף המוחים שוב תקפו איזה שר על החוף הפעם באמת הם עברו את הגבול במציאות המוטרפת שבין אוגוסט לאלול.

הדולר עולה, הדירוג לא יורד האנרכיסטים הכריזו על צום ומספד עוד ילד באמריקה החליט שהוא חתול בהזיה המתמשכת שבין אוגוסט לאלול.

בשנה הבאה תתייקר הארנונה הגיע לארץ זן חדש של קורונה לא לנשום, לא לנשוף, להחניק כל שיעול בזמן הלא ברור שבין אוגוסט לאלול.

מישהו שלח לי תמונה של חצב אבל הסתיו לא באופק, נעלמו עקבותיו האוויר מהביל, המצב מהבול בלחות הכבדה שבין אוגוסט לאלול.

הברק מכה פעמיים - פעם אהרן, פעם אהוד המזגן מקרר? אני מרגיש בתוך דוד נשברו פה מזמן כל שיאי הטרלול בתפר המיוזע שבין אוגוסט לאלול.

מקטרים שהכול פה רקוב ומושחת חוזרים מחופשה, חייבים עוד אחת אחרת לך תדע מה לקרות פה עלול בשכונה השחונה שבין אוגוסט לאלול.

השנה מסתיימת, הנה תכף תשפ"ד אותי לא ישפדו, אני כבר משופד נדבר כבר אחרי החגים, תנו צלצול שילך כבר האוגוסט, ויגיע אלול.

חיים בסרט גרוע

הרשתות מציפות אותנו בסרטונים רוויי אלימות ובכאלה שמיועדים לחרור ריב בין מגזרים. במקום להשחית את הנפש, אפשר פשוט לבחור אחרת

ולא צילמו את מה שקרה בהן, לא זכו לטיפול או לתשומת לב ראויים. ככה זה.

אז כן, אני תומכת נלהבת בתיעוד וצילום של אירועים, היום כל אחד יכול להיות עיתונאי ואפילו חשוב שיהיה. סרטונים יכולים להביא לחקר האמת וגם לתפיסת פושעים. אבל לא כל הסרטונים שעוברים תחת עינינו היום משרתים את המטרה הזאת, רובם לא. בוודאי לא האלימים ביותר. אלה צריכים להגיע למשטרה ולא להסתובב ברשת. האזרח הפשוט יכול להסתפק בדיווח. אפשר גם לצפות בריאיון של עדי ראייה. אבל לצפות בדבר עצמו? למה?

ביום שני הופץ תיעוד של מחבל נמלט ליד כפר ביתא, וכוח צה"ל יורה בו. המחבל נופל אל הקרקע. להפצת הסרטון הייתה מטרה, מי שדיווח ניסה להגן על המחבל ולהשחיר את פניו של צה"ל. גם אם נניח שזו סיטואציה שראוי לדון בה, מדוע צריך לצפות ברגע הירי והנפילה? הסרטון מספק את יצר המציצנות והריגושים שלנו, ועל הדרך גורם לנו להיות אלימים יותר, קהי רגש יותר וגם שיפוטניים.

ומכיוון שלכל אחד מאיתנו יש אפשרות לצפות, לכל אחד יש אפשרות גם להחליט במה הוא לא צופה, ובעיקר מה הוא לא מעביר הלאה. כן, לפעמים זה מפתה, זה מוכיח איזו נקודה, זה מבליט מעשה נוראי, זה ממחיש עד העצם עוולה או אכזריות, אבל אפשר להסתפק במילים. בואו נגן על הנפשות הרוכות, הנפשות שלנו.

לפי הוראות ההפעלה

ואם מדברים על שיפוטיות, בואו נפתח את זה רגע. יש עוד סוג של סרטונים שמופץ בזמן האחרון בקצב מסחרר. סרטונים שלוכדים כמה רגעים מקללות כלפי חייל או חיילת באוטובוס, משירה של מפגינות באוטובוס (מה יש לאנשים מאוטובוסים?), מאלימות של מפגינים או אלימות של שוטרים, ומנסים להוכיח לנו נקודה. פעם שהשמאל נוראי, פעם שהימין מעורר חלחלה, פעם שהחרדים זועזעים ופעם שאנשי המחאה ירדו מהפסים. הסרטונים מועברים במהירות, ואנחנו נחפזים לעשות את כל מה שנדרש מאיתנו, לפי הוראות ההפעלה. ראשית מאמינים, שנית מזדעזעים, שלישית זה תלוי. אם אנחנו מזדהים עם הצד המותקף, אנחנו מעבירים הלאה ברשת, אחרי שצפינו, שפטנו, גזרנו את הדין, והוספנו כמה מילים מלהיטות רוח. אם אנחנו משויכים באיזה שהוא אופן למגזר המתקף אנחנו מתכווצים, כי ברור שהסרטון משקף מציאות, ואנחנו מגנים ומתנערים מהמעשה. זו הרי מצוות היום. רביעית, אנחנו אוכלים את הכובע מאוחר יותר כשהתברר שהמקרה מורכב יותר, שהתמונה רחבה יותר, שמשהו צילם רק חצי דקה מתוך מכלול, שמעביר הסרטון בישראל במכוון סיטואציה ואנחנו לא ידענו. שוב ושוב אנחנו נופלים בזה. לא שואלים את עצמנו לפני שהגבנו, לפני שהאמנו, מי צילם את הסרטון הזה, מה הייתה המטרה שלו, על מי הוא רוצה לרדת ובעיקר מה הוא מרוויח מזה.

ושוב, יש חשיבות לדיווח על כל המקרים הקשים שמתרחשים בחברה שלנו (אגב, תמיד היו כאלה), אבל אין צורך לצפות בסרטונים, ויותר מכך - כדאי להמתין עד שתתברר התמונה המלאה. לא לחרוץ דין, לא לשפוט, לא להתפתות לפייק ניוז שנמצא היום בכל מקום. אם אין לנו דרך לברר בעצמנו את האמת, ראוי להמתין קצת ולא לקפוץ בראש. נקבל פחות לייקים? נחשב פחות בעניינים? לא נורא. נראה לי שלפול בלשון הרע, להוציא שם רע ולחרור ריב ומדון בעם ישראל זה קצת יותר גרוע. ●

יש חשיבות לדיווח על כל המקרים הקשים שמתרחשים בחברה שלנו, אבל אין צורך לצפות בסרטונים, ויותר מכך - כדאי להמתין עד שתתברר התמונה המלאה. לא לחרוץ דין, לא להתפתות לפייק ניוז. אם אין לנו דרך לברר את האמת, ראוי להמתין קצת ולא לקפוץ בראש. נקבל פחות לייקים? נחשב פחות בעניינים? לא נורא

לפני קצת יותר מעשור ראייתי את חברי להקת 'הלב והמעייף' (לאן נעלמתם? המוזיקה שלכם, ויותר מזה - החיבורים הנדירים ביניכם, חסרים בנוף הישראלי). במפגש ההוא היה שבריר שיחה מכונן שלקחתי איתי הלאה. היה זה סמול טוק בין המפיק המוזיקלי והנגן נאור כרמי, שגדל בבית לא דתי והיום הוא חב"דניק, ובין חיליק פרנק, חרדי מבטן. כששוחחנו על עושרה של התרבות הכללית ועל החזרה בתשובה, כרמי חלק איתי ועם פרנק את הזעזוע שלו מהמכשיר שנקרא טלוויזיה. הוא לא דיבר על צניעות הפה או הלבוש, אלא הלך לכיוון שונה בתכלית.

"לא תאמין", הוא אמר לפרנק הקשוב, "בטלוויזיה יכולים להראות לך סרט על ילדה באפריקה שטובעת בתוך שלולית בוך גדולה. ממש לעקוב אחרי הטביעה שלה, לא להציל אותה, כי זה יקלקל את הצילום, ומיד אחר כך, בלי לעצור, לצאת להפסקת פרסומות". "מה אתה אומר?" נרעש פרנק, מתקשה להאמין. ואני? אני הרכנתי ראש. לא עצרתי לחשוב אף פעם עד כמה הרגש שלי שחוק.

מאז עברו הרבה שבבים, מעבדים, מעגלים ומוליכים במעבדות הסלולר. הסמארטפון פרץ לעולמנו ואיתו השתכללו יכולות העברת המידע, צילום הסרטונים ושליחתם. כבר לא צריך טלוויזיית ענק בסלון או מסך מחשב בחדר כדי לצפות בכתבות או סרטונים. הם אצלנו, בכף היד, הולכים איתנו לכל מקום. כמו דרייב אין, רק הפוך. במקום להגיע עם הרכב לקולנוע, נכנסים עם הקולנוע לכל מקום. אפילו לרכב.

מי ישמור עלינו?

השובע, בקצה החופש הגדול, חיפשנו סרט ללכת אליו עם הבנות הצעירות. דאגנו שהוא יהיה כיפי והמסר יתאים, וכמובן שלא תהיה בו אלימות. אפילו שמחנו שהפרסומות בתחילת הסרט היו מיועדות לילדים. פרסומות עדינות כאלה, נחמדות. כן, לילדים אנחנו דואגים, מנסים להגן על העיניים שלהם, על האוזניים, על הנפש. שהנשמה העדינה שלהם לא תיהרס. אבל מי שומר עלינו?

בחודשים האחרונים כולנו חשופים לסרטוני אלימות קשה. לא צריך לחפש את הסרטים האלה במיוחד. הם מוגשים לנו, בלי שביקשנו, ברשתות החברתיות. לא מדובר באלימות מבויתת שנלקחה מסרטי מלחמה בוטים במיוחד, אלא כזאת מהחיים, כלומר מהמוות. מצלמות אבטחה נמצאות היום בכל מקום, גם מצלמות גוף של שוטרים וגם אנשים עם סלולר. וככה אנחנו מקבלים, בלי שהזמנו, לפעמים בלי שהוזהרנו, סרטונים של דקירה, של ירי, של פגיעת אבנים קשה, של תאונת דרכים קטלנית או סכסוך בכביש שמסתיים במכות. מגוון של ביטויי אלימות שמכווצים את הלב ומחדירים לנפש שלנו כמויות של אגרסיביות, של אכזריות ורוע. זה כואב, זה נורא וזה גם משחית את הנפש.

אני לא טוענת שצילום והסרטה אינם חשובים. יש להם חשיבות על. בימי שומר החומות, כשהייתי בחמ"ל התקשורת של הקהילה שלנו, וביקשנו לספר לשאר אזרחי המדינה מה קורה כאן באמת, ביקשנו מהתושבים של שכונת רמת אשכול, שבה התרחשו האירועים, לצלם הכול. בעזרת הרבה מאוד צלמי שטח, כלומר אזרחים שנקלעו לסיטואציות של שרפת מכוניות, ירי, הצתה, השלכת אבנים ומה לא, הצליח הסיפור להבקיע את חומת ההתעלמות באולפני הטלוויזיה. זכור במיוחד המקרה שבו המשטרה הכחישה שניסו להצית בית כנסת, אבל סרטון שהוכיח שהדקל ליד בית הכנסת בוער, הביא את כתב ynet לדווח עובדות ולא להאמין לניסיונות הטיוח. ערים אחרות שלא תיעדו

שר התב"ע

קידום 20 אלף יחידות דיור, תכנון אזורי תעשייה והקמת מוסדות חינוך. עמינדב לנדאו, מנכ"ל 'נחשון הנדסה', מספר בריאיון בלעדי ל'בשבע' איך מקדמים את יהודה ושומרון לעבר היעד של מיליון תושבים, וכיצד ההיכרות המעמיקה עם ההתיישבות הצעירה משנה מציאות

// דביר עמר

שמנהל כבר תשע שנים את 'נחשון הנדסה', החברה הגדולה ביותר בתחום קידום התיישבות ביהודה ושומרון. "בישיבה האחרונה של מועצת התכנון העליונה אושרו אלפי יחידות דיור, מתוכן כאלף יחידות שאנחנו תכנונו, ועוד כאלף שבימים אלו אנחנו עושים תכנון מפורט לעבודות הפיתוח והבינוי שלהן. היתרון העיקרי של החברה הוא קודם כול ידע ארגוני עצום של אלפי יחידות בכל שלבי הבינוי - משלב תכנון התב"ע כולל הרישוי ועד למסירה הסופית, המשך בחשיבה ובתכנון היישובים בצורה שנותנת מקום לצורכי היישוב וכלה בהיכרות

- לצאת מאזור הנוחות, להפשיל שרוולים ולהשקיע מאמץ. אחת החברות החשובות שמובילות את ההתיישבות אל עבר היעד היא 'נחשון הנדסה' בראשות עמינדב לנדאו, אשר שותפה בימים אלו לתכנון של יותר מ-20 אלף יחידות דיור, כבישים וכמה אזורי תעשייה ביהודה ושומרון. כל זאת לצד יזמי הבנייה ויחד איתם, מאחורי הקלעים, במקום שרוכשי הדירות לא בהכרח מכירים. "אנחנו פרוסים בכל ההתיישבות. פרויקטי הדגל המוכרים שלנו היו בלשם, בקדם, בצופים, ברבבה, בנריה, בעלי ובאלקנה", מספר לנדאו,

אמנה, משרד השיכון והמועצות. בנייה נכונה וניצול של השטח חוסכת המון זמן וכסף ובעיקר מייעלת. יהודה ושומרון זה כבר לא הבית הפרטי עם העז על ההר. הנהגות היישובים מבינות שחייבים להעמיק בנושאים כמו תשתיות ראשיות והגדלת קווי המים. איכות החיים לא מתחילה בגינה אלא במקסום השטח ובתכנון נכון של התב"ע, דבר שכמובן משפיע גם על מחיר הדירה ועל הביקוש ליישוב". המדריך הוא חלק מחזון מיליון התושבים ביהודה ושומרון, שהוא בהחלט בהישג יד, אבל לא מעט מההצלחה שלו תלויה במעשים בשטח

ת כל הידע שצברו בשנים האחרונות בחברת 'נחשון הנדסה', החברה הגדולה ביותר בתחום קידום התיישבות ביהודה ושומרון, ומתוך היכרות עם אתגרי היישובים, הם מרכזים בימים אלו למדריך שיעזור ליישובים לקדם בנייה פרטית וציבורית. "כחלק מההבנה של תהליכי התכנון והרצון לחבר ולהסביר לבעלי תפקידים ביישובים את מקומם ואת יכולות ההשפעה שלהם בתהליך התכנון, בשנה האחרונה אנו עמלים על כתיבת מדריך לבעלי תפקידים ביישובים, בשיתוף עם תנועת ההתיישבות

עמינדב לנדאו, מנכ"ל 'נחשון הנדסה': "בישיבה האחרונה של מועצת התכנון העליונה אושרו אלפי יחידות דיור, מתוכן כאלף יחידות שאנחנו תכננו, ועוד כאלף שבימים אלו אנחנו עושים תכנון מפורט לעבודות הפיתוח והבינוי שלהן. היתרון העיקרי של החברה הוא קודם כול ידע ארגוני עצום של אלפי יחידות בכל שלבי הבינוי - משלב תכנון התב"ע כולל הרישוי ועד למסירה הסופית, המשך בחשיבה ובתכנון היישובים בצורה שנותנת מקום לצורכי היישוב וכלה בהיכרות והערכה הדדית עם הגורמים הרלוונטיים בכל המקומות"

צילום: אלמנן גוטורט

ערבית". כדי להדגים את הצלחת המודל מזכיר לנדאו את היישוב ברוכין, כיום אחד ממניין היישובים המוסדרים שבמועצה האזורית שומרון ועד לפני כמה שנים התיישבות צעירה. "בברוכין אומנם לא היינו מעורבים בתכנון של היישוב למעט הבנייה של הישיבה, אבל זו דוגמה ליישוב שהוסדר והפך מגבעה של כמה משפחות ליישוב פורח עם פיתוח מרשים ותשתיות ברמה גבוהה. כיום יש בו ישיבה תיכונית שהוקמה בעלות של כ-34 מיליון שקל, מעון עם שבע כיתות, בית ספר נוסף, אולם ספורט ומבני ציבור. הקמת המבנים הללו תלויה בתקציבים ממשלתיים שיכולים להגיע אך ורק על ידי הסדרה".

הישיבה בברוכין היא רק דוגמה. חברת 'נחשון הנדסה' היא שותפה מלאה לבניית מוסדות הציבור הדתי-לאומי תוך היכרות מעמיקה עם הניואנסים המגוריים. לאחרונה הם תכננו לא מעט בתי ספר בהתיישבות, החל מבתי הספר בטל מנשה ובתפוח, המשך בהרחבת אולפנת רבבה וכלה בישיבה התיכונית ואולפנת הר

לנדאו, שגר בעבר כמה שנים ביישוב נופי נחמיה בהיותו תושב ההתיישבות צעירה, מכיר את המציאות מקרוב. "אני זוכר היטב איך אתה חוזר מחופשה בפסח וכל האוכל התקלקל כי הייתה הפסקת חשמל, או שאין מספיק מים להתקלח. בהליך הסדרה צריך ענווה גדולה כדי להבין שגם אם אדם התגורר הרבה שנים במקום אין לו זכויות בקרקע וכיום הוא צריך להגיש היתרים ולעבוד מסודר. למועצה יש אינטרס מאוד חזק לדחוף להסדרה ביישובים כדי להתחיל לקבל עליהם תקציבים וממילא לבנות גני ילדים, מעונות ופתרונות ביו. חשוב להגיד: בזכות האנשים שגרו במקומות הללו עתידה להיות תב"ע, אבל אין להם זכויות על הקרקע וזה כואב מאוד. אנחנו מנסים לפעול ברגישות שתיתן הכרה למסירות הנפש בתהליך ההקמה אבל תאפשר את הרחבת היישובים".

לנדאו מדגיש כי במקומות רבים שלא ימהרו להסדיר, יגורו ערבים. "יש מאבק מתמיד עם הערבים על הקרקעות, ובכל מקום שבו לא תוסדר הקרקע ותוקם שכונה עלולה להיות בנייה

והיישוב". אחד האתגרים מבחינת היישובים בעבודה מול משרד השיכון הוא השגת אישור עלויות פיתוח. "למעט ביישובים עירוניים או בקרקעות פרטיות, מרבית היישובים מוגדרים כבנייה כפרית תחת החטיבה להתיישבות, ולכן מחויבים לקבל אישור עלויות פיתוח של משרד השיכון כדי לקבל היתר בנייה", מסביר לנדאו. לדבריו, "האישור המיוחל דורש תוכניות רבות ממהנדסים שונים ועוד אנשי מקצוע. מדובר בפרוצדורה מורכבת לנושא חשוב, כי כאמור לא יתקבל היתר בלי אישור עלויות פיתוח".

חלק מהתכנון כרוך בהבנת עומק של צורכי הקהילה. "המטרה שלנו היא להתאים את הדירות למקום שבו אנחנו בונים. בסוף זהו חלק חשוב בחלום. למשל, בציבור הדתי-לאומי אנחנו מרבים לשמוע על בית על ההר וכיווני אוויר. בציבור החרדי, לעומת זאת, פעמים רבות אין מניעה לגור בבניין אך יש דרישה לפרטים רבים כמו שקעים באמצע החדר ומרפסת סוכה".

לנדאו מציע ליישובים ללמוד את האפשרויות. "אני מבין יישובים שרוצים בנייה פרטית, אבל צריך לדעת שיש אנשי מקצוע שלא מאפשרים את זה היום ברשויות התכנון של המדינה. אני מזמין את היישובים שרוצים לבוא לשבת יחד וללמוד את האפשרויות כדי שיהיו מקצוענים יותר".

אבל לא הכול זורם על מי מנוחות. כל כינוס של מת"ע הוא אתגר בשביל לנדאו. "ירקנו דם למען הרבה פרויקטים. כל מת"ע שמגיעה אתה מרגיש שצלחת אירוע כי כל היעד שלנו הוא להגיע לשם. הרבה פעמים אתה לא נכנס מסיבות של דרג מדיני. למשל, במבוא דותן פעם אחרי פעם הדרג המדיני ביטל את האישורים, והנה לאחר הפיגוע אישרו. או יישובים כמו אלון מורה, שראו בו יישוב קצה ולכן לא מאשרים בו הרבה יחידות. וגם אחרי שמאשרים את השלב הראשון, כמו בפרויקט ברבבה שבו אישרו 380 יחידות דיור, היינו צריכים לחכות יותר משנה עד שידחו את כל עשרות ההתנגדויות שהוגשו על הקרקע על ידי הערבים וארגוני השמאל".

סוגיה בוערת נוספת שעומדת על הפרק היא הסדרת ההתיישבות הצעירה, אירוע מורכב מבחינות רבות. "כשאתה בא להסדיר יישוב אתה מגלה למי חשוב אידאולוגיה ומי רוצה את חלקת האלוקים שלו. כדי להסדיר את ההתיישבות הצעירה אנחנו חייבים לעבור שינוי תפיסה של הבנייה ביו"ש, כמו מעבר מבתי פרטים לבנייה רוויה. רוב היישובים לא ייראו כמו עזריאלי, אבל ללא ספק עידן הבתים הפרטיים נגמר".

השינוי התפיסתי הזה גורר לא פעם התנגדויות של התושבים ולעיתים אף של היישובים. "ליישובים יש המון המון כוח, אלא שלא פעם ישנה מציאות שבמזכירות יושבים אנשים בלי ניסיון בתחום". לנדאו מדגים: "באחד היישובים היה תהליך של תב"ע במשך חמש שנים, והנה התחלף הוועד שלא רצה את התוכניות בעלות של יותר ממיליון שקלים. הם הכריזו: 'תעשו תב"ע מחוץ לגדר, בתוך היישוב יש לנו מספיק'. היישוב לא מבין את המשמעות של המשפט הזה. אנו בחברה פועלים לשקף לאנשים בהרבה צמתים את המציאות".

והערכה הדדית עם הגורמים הרלוונטיים בכל המקומות. המקצועיות הזאת מובילה לשני ערוצים חשובים: חיסכון בכסף וחיסכון בזמן הביצוע. בסוף, המומחיות שלנו היא קידום תוכניות ביהודה ושומרון והתוצאה היא שהיישובים גדלים".

את הצורך בשירותים אלה גילה לנדאו בשנת 2015, זמן לא רב לאחר מכן הוקמה 'נחשון הנדסה'. "בגלל שבמדינת ישראל אין מהלכים אחדים וכל רשות פועלת על פי האני מאמין וההנחיות שלה, מועצת בנימין זה לא עמנואל, ותל אביב זה לא שומרון, החלטנו להיכנס לתכנונים המפורטים והתב"עות של משרד השיכון, בהתחלה בעיקר בשומרון, ומהר מאוד גילינו עולם שלם".

ההצלחה של לנדאו גרמה לו לעבור בתוך זמן קצר למועצות נוספות בהתיישבות. "התחלנו אומנם בשומרון, אבל מהר מאוד התקדמנו לבנימין, קריית ארבע, הר חברון, קרני שומרון, בקעת הירדן וגוש עציון".

משרדי הממשלה עובדים בקשר הדוק עם 'נחשון הנדסה', כאשר חלק מניהול הפרויקטים של משרד השיכון בבנימין מבוצעים על ידי החברה. "אנחנו מנהלים למשרד השיכון פרויקטים בבנימין, מה שמוביל לתנועה טובה של דברים בקצב הנכון ולשיתוף פעולה בין כל הגורמים - המועצה, המנהל האזרחי, היום

הנדסה'. "הם חבר'ה טובים, עובדים נכון ויש בינינו כימיה טובה. מדובר ברווח להתיישבות", קובע בן סומך, מהנדס המועצה האזורית בנימין. לדבריו, "יש להם רוח של התיישבות. ככלל, הם מביאים איתם רוח צעירה, רעננה וחדשה כמנהלי פרויקטים אשר אמונים על תכלול מחצית מהפרויקטים של מועצת בנימין". סומך מרחיב על הביצועים של 'נחשון הנדסה' בפועל. "נחשון הנדסה אמונים לתכלול מספר רב של פרויקטים בבנימין, קרי להיות בקשר ולהכניס לפרויקט אדריכל, מהנדסים, מהנדסי תנועה ויועצים ובכך לדאוג שהפרויקט יתקדם. זו המטרה שלהם, כאשר מטרת העל בתור מנהלי הפרויקט היא לראות את קו הסיום עם תב"ע איכותית בתוקף". המציאות שמתאר סומך כלל אינה פשוטה.

לא רק הנחתום מעיד על עיסתו. בכל שיחה שערכנו ב'בשבע' עם גורמים מקצועיים הנוגעים בדבר נשמעה חוות הדעת המקצועית על 'נחשון

גם המהמורות לא עוצרות את לנדאו בדרך אל היעד. "הרבה פעמים אחרי כינוס של מת"ע אתה חושף כאפה, כי בתים שעבדת עליהם עדיין לא אושרו. אבל יחד עם כל המחירים שמשלמים בהתיישבות, והעובדה שפעמים רבות רק אחרי פיגועים מאשרים יחידות, בסוף לקדם את ההתיישבות זה הדרייב העיקרי שלי". לנדאו מגלה שפעמים רבות גם כשהרווחים אינם גדולים בגלל מספר היחידות הקטן, הוא עדיין בוחר לקחת את הפרויקטים. "אני לוקח את הפרויקטים בקטע ציוני. למשל, היה מקום שהייתה עליו מריבה, נקודת התיישבות שניסו למנוע מהתושבים לגור בה. הגישו התנגדויות ואף עתרו לבג"ץ, וכעת אנחנו באים להסדיר אותה. אנחנו רוצים לתקוע יתד במקום שעם ישראל רצה לגור בו אלפי שנים". יש לך שאיפה לבנות מחוץ להתיישבות? "אנחנו מנהלים היום כמה פרויקטים מטעם משרד השיכון גם ביישובי עוטף עזה שבמועצה האזורית חוף אשקלון. זה מקום מאוד ציוני, התושבים שם חוטפים פעם אחר פעם ומתמודדים בגבורה. לבנות בתל אביב זה לא פחות ציוני אבל יש מספיק חברות שעושות את זה, אני מרגיש שפחות נצרך שחברה כמונו תבוא ותעשה".

ברכה. "חשוב לי להדגיש: כל ההצלחות הללו שייכות לחברה, 16 עובדים שהם הנשמה שלי, 16 משפחות יקרות ששותפות. אני מאוד מאמין באנשים שיש להם אחריות שהפרויקטים יצליחו, ואני תמיד אומר לעובדים: הפרויקט שהצליח הוא שלכם. אנחנו כמו משפחה, רוב הצוותים הם קבוצה שהולכת איתי שנים רבות". עמינדב לנדאו, בן 41, נשוי לליילך ואב לחמישה, תושב מעלה שומרון, הוא בן להורים שעלו מאנגליה. הוריו היו בתקופת הכשרה בשדה אליהו ובהמשך השתקעו במגדל עוז. "נשארו בקיבוץ כל החיים". הוא למד בישיבה התיכונית בקריית ארבע (יתק"א) ולאחר מכן כחצי שנה בישיבה הגבוהה במצפה רמון. משם התגייס לנצח יהודה, כאשר השדכן למהלך היה לא פחות מיוסי דגן, כיום ראש המועצה האזורית שומרון ויושב ראש נוער מולדת דאז. "הכרנו כשהוא היה יושב ראש נוער מולדת, הייתי עושה אצלו שבתות בתור נער". לקראת סוף השירות המלא בגדוד נצח יהודה התחתן עם לילך, שגדולה ממנו בחמש שנים, "כשהכרנו היא סיימה כבר תואר שני בכר אילן". לאחר תום השירות הצבאי עבד לנדאו שנתיים בלולים בקיבוץ עד שהגיעה הצעה מפתיעה מהשיפוצניק של הקיבוץ. "עזרתי לו בשיפוץ הלולים, ולאחר מכן הוא אמר לי: יש ביקוש בתחום הבניין, יש הרבה עבודה בתחום".

מבחינת עמינדב העבודה שלו היא הגשמת חלום. "אני מרגיש ביום יום שאני עושה מה שהיהודים חלמו להגשים אלפי שנים. אני אישית לא יוצא מהארץ לטיולים בחו"ל, וגם כשמציעים לי לעשות דרכונים זרים לילדים שלי, בתור בן להורים שעלו מאנגליה, אני לא בקטע, לא מרגיש שצריך. אני מסתכל מהחלון שלי ורואה תשעה בניינים שתכננתי שבהם גרות 162 משפחות, ובסמוך אליי עוד שני פרויקטים ביישוב. זה מה שמשמח אותי, עוד בית בארץ ישראל".

בן סומך, מהנדס מועצת בנימין: "נחשון הנדסה" דואגים לקבוע את הפגישות ולבדוק שהן מתפקדות ובמקביל להריץ את התוכנית של הוועדה המקומית, ללחוץ על האדריכל שיכין תוכנית ולתזכר את מהנדס התנועה שישתלב עם האדריכל"

קצב העבודה והתוכניות הותאמו במדויק במטרה לשמר את האופי של היישוב".

איתמר הוא רק דוגמת מעשייה רחבת היקף של 'נחשון הנדסה' בכל רחבי ההתיישבות ביהודה ושומרון, אשר זוכה לשבחים רבים מכל גורמי המקצוע ואנשי השטח. "מדובר בחבר'ה מקצועיים שמבינים עניין, הם מכירים את כל הניואנסים הן בהתיישבות והן במועצה ודוחפים אותנו קדימה", משתף אריאל אלמליח, יושב ראש היישוב עלי. "בכמה פרויקטים ביישוב שמקודמים על ידי משרד השיכון אנחנו זוכים שנחשון הנדסה ילוו אותנו בהם, קרי שכלול של כל תיאום המערכות שיש, למשל בנווה שוהם שבה אנו בונים עכשיו כמעט 440 יחידות דיור".

אלמליח מדגים: "נחשון הנדסה מתכננים איתנו בתכנון מפורט את כל שכונת נוף הרים בצורת ניהול ברמה הגבוהה ביותר, איכותית, תוך הבנת המכלול. הבקאות בחלק מהתוכניות שיש לנו בעלי מסייעת להבנת התמונה הכוללת, כי כל תוכנית מתלבשת על תוכנית אחרת, כך שלבסוף הכול הולך ביחד".

אלמליח מדגיש את תשומת הלב שמעניקה חברת 'נחשון הנדסה' לפרטים לא צפויים: "יחד עם התכנון המפורט שכל יום עשה בעצמו, נחשון הנדסה אמונים על תיאום המערכות לשכונה. כך הם מפקים לנו את המשמעות של הבנייה ומדגישים בפנינו פרטים שלא שמנו לב אליהם תוך כדי התכנון שכל יום עשה. ומעל הכול, נחשון הנדסה דואגים לכל הנושא של האישור עלויות הפיתוח מול משרד השיכון, זו המומחיות שלהם. הם עושים ממש אחלה עבודה, היזמים שאני נפגש איתם מרוצים מהם מאוד. מדובר בנכס מאוד משמעותי בעבודה נכונה מול משרד השיכון".

הנדרשת להלך בין הטיפות בפרויקטים המורכבים. לזכותם של נחשון הנדסה שהם יודעים להתקדם קדימה. אני לא אומר שהם בכלל לא עשו טעויות, אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אך מהר מאוד לומדים ומתקדמים הלאה".

מתברר שחוות הדעת של מהנדס המועצה דומה לזו של הנהגת התושבים בהתיישבות. "בשנים האחרונות זכיתי להיות מעורב בכמה וכמה תכנוני תב"ע ושכונות ביישובים שונים. באופן אישי התרשמתי מהמקצועיות והמידע הארגוני של החבר'ה בנחשון הנדסה", אומר אריה גולדברגר מהיישוב איתמר. גולדברגר מתייחס גם לזווית האידיאליסטית של החברה. "אבל לפני הכול ואחרי הכול, לעמינדב ולכל הצוות יש אהבה להתיישבות שהיא זו שמנחה את העבודה שלהם. כשעובדים ככה מרוויחים עוד בתים ועוד מבני ציבור וניצול מעולה של השטח תוך התאמה והבנה של צורכי היישובים עצמם. גם באיתמר, יישוב שאני זוכה להיות חלק מבנייתו, קידמה נחשון הנדסה תוכנית של מאות יחידות דיור.

אחד המהלכים שלדבריו יקדמו מהותית את ההתיישבות הוא הסדרת ההתיישבות הצעירה. "ההתיישבות הצעירה צריכה להיבנות ולאחר מכן להיות מוסדרת, אבל אסור לנו להגיד שתעשה דין לעצמה, כי אז בסופו של יום לא נוכל להכשיר אותה וממילא לא נעשה תב"עות, שהרי התב"ע עצמה היא מה שנותן את הכוח לקרקע, היא חותם סופי להיותה מוכשרת לעבודה. בנקודה זו נחשון הנדסה עומלים קשה מאוד כדי שהתב"ע תיכנס לתוקף. לא פשוט למשל להכשיר את גוש שילה על כל המשמעות של. אנחנו כרגע עם המון המון תוכניות שעוד מעט יעלו למת"ע".

סומך לא עושה הנחות לפרטנרים שהוא עובד איתם. לדבריו, כשהוא רואה התנהלות של 'בלוף' ובלי רוח התיישבות שבסופו של דבר יוצרת פרויקטים תקועים כך שבפועל הדברים במציאות אינם משתנים, הוא יודע לחתוך בבשר החי. "במקומות מסוימים היה צורך להחליף את מנהלי הפרויקטים והכנסנו את נחשון הנדסה כדי להתקדם. לנחשון הנדסה יש את הסבלנות

"הרבה פעמים במהלך התב"ע היא נופלת. למה? למשל, מנהל הפרויקט לא יודע להתנהל, המכשולים ביו"ש מכריעים אותו, לא בכדי יש הרבה מקומות שלא יודעים לפתור את הבעיות בהם. בשורה התחתונה יכולות להיות לכך כל מיני סיבות, החל מכך שהתכנון לא נכון או לא עובד או שבפועל לא עוברים את הוועדה המקומית, עלויות פיתוח גבוהות, החשבונות נתקעים וכמובן לא עוברים את היעד הסופי: משרד השיכון".

מה ההשלכות של תכנון נכון בפועל? סומך מדגים: "הייתה תב"ע באחד היישובים שתוכננה לפני כמה שנים עם עלויות פיתוח של מיליונים רבים, אלא שאז הגיע משרד השיכון והכריז כי העלויות גבוהות מדי. בנקודה זו עשינו ביחד עם מנהל הפרויקט תכנון מחודש לשטח כדי להוזיל את העלויות משמעותית. לא מספיק רק לתכנן, צריך שהדבר יצא לפועל כי מדובר בהוצאות גדולות של חפירה ושיפועים, חייבים לדעת לעשות זאת נכון. 'נחשון הנדסה' יודעים לאזן ולתת מענה הן בהתיישבות החדשה והן בהתיישבות הצעירה. הם דואגים לקבוע את הפגישות ולבדוק שהן מתפקדות ובמקביל להריץ את התוכנית של הוועדה המקומית, ללחוץ על האדריכל שיכין תוכנית ולתזכר את מהנדס התנועה שישתלב עם האדריכל". סומך מדגים על עצמו: "נחשון הנדסה יודעים 'לשבת עליי' כדי לקבוע את הפגישות. לדוגמה, בגלל שבאוגוסט אנחנו בחופש, ביקשתי מהמזכירה שלי לבטל פגישות. אבל אז עמינדב, מנכ"ל נחשון הנדסה, שכנע אותי בחשיבות הפגישה עם האדריכל גם בחופשים, ולבסוף השארתי את הפגישה במועדה. הפרויקטים חשובים להם, הם רוצים שזה יתקדם ועושים הרבה כדי שהמשימות יתבצעו. מדובר במהלך מאוד חשוב להתיישבות".

אריה גולדברגר, איתמר: "לפני הכול ואחרי הכול, לעמינדב ולכל הצוות יש אהבה להתיישבות שהיא זו שמנחה את העבודה שלהם. כשעובדים ככה מרוויחים להתיישבות עוד בתים ועוד מבני ציבור וניצול מעולה של השטח תוך התאמה והבנה של צורכי היישובים עצמם"

"היומן הזה הגיע אלינו כדי להיות מסופר".
שפרה מישלוב, מינה ליפשיץ והדסה חלמיש

מילים מתוך האפר

אחרי קרוב לשמונים שנה, גילתה מינה ליכשיץ את יומנה האישי של בת דודה רבקה, איתה עברה את זוועות גטו לודז' והמחנות, והגילוי פרץ אצלה את סכר השתיקה – בשיחה משותפת עם בתה הדסה חלמיש ועם שכרה מישלוב - שהפכה את היומן לספר הפרוזה 'כמיהה וגעגוע', הן מדברות על הכאב שלא מרכה למרות השנים, על חיי המוסר וההלכה שנמשכו גם בתנאים לא אנושיים, ועל רבקה - שעד היום לא ידוע מה עלה בגורלה

עפרה לקס // צילום: מאיר אליפור

אין לי ספק שאם הייתי מוצאת בעיזבון של מישו מחברת כזאת, הייתי זורקת אותה. לא הייתי יודעת לקרוא אותה, לא מה עושים איתה, הייתי חושבת שזה סתם שמאטע. נס שזה לא קרה", כך אומרת הדסה חלמיש, והיא צודקת. כמה אנשים היו מוצאים מסמך מרופט בעיזבון של הוריהם, כתוב בשפה שהם לא מכירים ועדיין חושבים שהוא שווה משהו? אבל כאן הכול התגלגל אחרת. "היומן הזה הגיע אלינו כדי להיות מסופר", אומרת הרבנית ד"ר שפרה מישלוב.

נקפץ לאחור כמעט שמונים שנה. ד"ר זינאידה ברזובסקיה, רופאה רוסייה, נמנתה עם הכוחות הרוסיים ששחררו את מחנה אושוויץ. למזכרת היא לקחה לעצמה מחברת מרופטת, שכנראה התגוללה בין חפצי היהודים שנגזלו מהם. ליומן ההוא הצמידה ברזובסקיה שני גזירי עיתון שסיפרו על השחרור הדרמטי. היא לקחה את המחברת והטמינה אותה בין חפציה. לאחר פטירתה התגלגלה המחברת לביתו של בנה. שנים אחר כך, כשגם הוא נפטר, מצאה נכדתה, אנסטסיה, את המחברת בחפציו. אנסטסיה לא הבינה את מה שנכתב בה, אבל שני גזירי העיתון גרמו לה לנחש שיש כאן מסמך בעל חשיבות.

כשהיגרה לסן פרנסיסקו אנסטסיה לא שכחה את המחברת. במשך כמה שנים חיפשה מכון שידע לפענח מה כתוב בה, כיכר בערכה ויטפל בה כראוי. כך היא הגיעה למכון לחקר השואה בצפון קליפורניה. המכון קבע שמדובר במחברת אוטנטית שנכתבה בגטו לודז'. היה זה יומן אישי מיוחד במינו שחיברה רבקה ליפשיץ בשנים 1943–1944. יומן של נערה חרדית ששרדה ארבע שנים וחצי בגטו, שבמהלכן עברה טלטלות רבות: איבדה את הוריה ושניים מאחיה, עברה לחיות עם הדודים שלאחר מכן גם הם גורשו ונפטרו, ובעצם עברה את רוב השנים בגטו עם אחותה ושלוש בנות דוד: אסתר הבכורה, חנה השנייה ומינה הצעירה.

בניסיונות לאתר קרובי משפחה של כותבת היומן, הגיע המכון להדסה חלמיש, ביתה של בת הדוד מינה. לפני עשור, כשכל זה קרה, גם אסתר, אחותה הבכורה של מינה, הייתה בחיים. אסתר נפטרה לפני כמה שנים, אבל מינה, אישה חיונית בת 97, עוד איתנו. כך התכנסו לשיחה עם מינה ברויאר, הדסה חלמיש - בתה, והרבנית ד"ר שפרה מישלוב, שכתבה ספר מרגש ומיוחד - 'כמיהה וגעגוע' (ידיעות ספרים) - המבוסס על קטעי היומן. השבת, ט' באלול, לפני 79 שנים, נרצחו יהודי המשלוח האחרון מגטו לודז', שהגיע לאושוויץ, וכך בא הגטו היהודי הענק אל קיצו.

גטו מלא חיים

מינה ברויאר בת ה-97 היא אישה מרשימה ונינוחה, שחוכמת חייה משתקפת מעיניה וממילותיה. אני מנסה להבין ממנה איך שורדות חמש נערות, שלא לומר ילדות, במשך ארבע שנים וחצי בגטו, יום אחרי יום. מאבדות הורים, סובלות רעב ומחלות, ועדיין יוצאות מזה ביחד. "זו לא שאלה", מינה עונה, "כי יש ריבוננו של עולם גדול, והוא הקובע, לא תמיד הרצון שלך הוא הקובע. בהתחלה זה קשה, אבל כל דבר קשה גם עובר, ותמיד חושבים על יום המחרת, שיהיה יותר טוב. מוכים לבוקר, אולי ישתפר".

יש כוחות שיכולים להספיק לשנה-שנתיים, אבל ארבע שנים וחצי, עם כל האובדנים? "המכאובים נשארו, אבל את חיה. כשאת

מאבדת הורים זה חלל ריק, אז בהתחלה זה נורא. מה שהכי קשה זה הזיכרון שאמא שלי הייתה חולה ולא היה לי במה לסעוד אותה. נתתי לה מים כאילו שזה משהו, אבל ידעתי שזו לא תרופה. וזה הכי קשה לי". מינה מדברת על אובדן שהתרחש לפני יותר מ-80 שנה ברגש ובגעגוע, אבל עיניה יבשות. היא כבר לא בוכה. הדמעות נשארו על אדמת פולין.

הוריה של רבקה, בת הדוד שכתבה את היומן, נפטרו בגטו בשלב מוקדם יותר. ארבעת היתומים שהותירו אחריהם חולקו בין שתי משפחות דודים. אברהם ואסתר הלכו למשפחה אחת, רבקה וציפי הגיעו לביתה של מינה. מעט אחר כך, אביה של מינה, הרב יוחנן ליפשיץ, גורש מהגטו עם כל הרבנים ואימה חלתה בשחפת, וזו הכריעה אותה. וכך הן היו חמש בנות צעירות, הגדולה שבהן היא אסתר בת ה-15, שמחלקת הוראות, מנהלת תורנויות בין הבנות, דואגת להן לאוכל וגם למורל.

"אחותי הייתה גדולה ממני בסך הכול בשנתיים וחצי, אבל היא נולדה להיות מנהיגה. אצלנו זה היה החינוך, מה שהגדולה אומרת - צריך לשמוע בקולה", נזכרת מינה. "ראיתי עד כמה היא לוקחת ברצינות את התפקיד. לדוגמה, כשהגענו לאושוויץ סיפרו לנו את השיעור והעמידו אותנו בשמש. בלי שערות בשמש זה נורא כואב, וחנה אחותי התעלפה. אסתר ראתה מרחוק שיש איזה ברז שנוטף מים, היא לא חשבה פעמיים והתחילה לרוץ בלי היגיון. איך היא תביא לה מים? עצרו אותה, נתנו לה מכות, ובסוף היא לא הגיעה לשם, אבל עשתה את זה מתוך אחריות לתת לה מים". היום מינה חולקת איתנו חוויות מהימים ההם, אבל שנים רבות היא לא סיפרה. הכול נשאר חתום בלב ובגוף. "אלה היו ימים קשים מאוד. אם אני מדברת על זה ביום, כשאני הולכת לישון בלילה אני לא מצליחה להירדם. אז אני ממעטת בזה, מה זה ייתן לי?". הדסה נקראת על שם סבתה, אימה של מינה, "אבל לא ידעתי עליה כלום", אומרת הדסה, "אמא לא סיפרה לי". ואז הגיע היומן.

"יום אחד אני מקבלת טלפון מ'יד ושם': הדסה, תקשיבי, אנחנו חושבים שנמצא יומן שכתבה בת דודה של אמא שלך בגטו לודז'. רבקה ליפשיץ, את מכירה את השם הזה? עניתי ששמעתי את השם הזה, אבל לא שמעתי עליה שום דבר. אני לא יכולה לתאר לך מה קרה ברגע הזה, נפרץ סכר. עד אז הכול היה מוחזק". הדסה לא ידעה דבר ממה שעברה אימה בשואה. "אני דור שני, כל הילדים גדלו עם הורים שלא מדברים, לא שאלו שאלות. גדלנו להיות כאלה - לא מרגיזים, מצייתים. לא שאלנו אז לא ידענו, יכולנו רק להפעיל דמיון: מה זה גטו? זה מקום שמתים בו. אבל אז אני קוראת ביומן, זה מקום מלא חיים. כן, יש מוות, הרבה מוות, כל המשפחה הקרובה מתה. אבל היו בו גם כל כך הרבה חיים".

הדסה מספרת על הדחקה שהחלה אז, כשאף אחד לא ידע לתת תשובות ולאיש לא היה זמן או אפשרות להתאבל. "את אבא של אמא לקחו בראש השנה, ואמא לא שאלה לאן לקחו אותה, אף אחד גם לא ידע. לא ישבו עליו שבעה. גילינו מה קרה לו רק חמישים שנה אחרי. נסענו יחד לפולין - דודה אסתר, אמא ואני, במשלחת מיוחדת שציינה חמישים שנה לחיסול גטו לודז'. הסבירו לנו איפה היה הגטו, ושם שאלנו בפעם הראשונה לאן לקחו את הרבנים. אז ענו לנו שהוא נלקח לחלמנו למשאיות הגז". הדסה מצירה על אבל שלא היה ועל מעגל שלא נסגר. "זה נשאר מדמם. יש כל הזמן מחשבה שאולי יקרה נס והוא

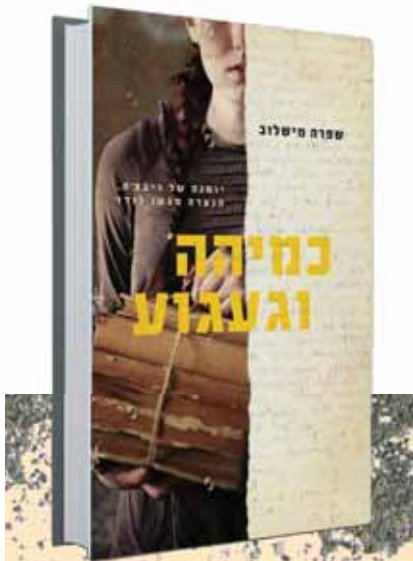
ידפוק בדלת ויחזור. אין פרידה".

כשהדסה קיבלה את היומן של רבקה, היא גילתה עולם ומלואו וגם טפח ממה שעבר על אימה כל השנים. אבל בעבור מינה החוויה הייתה קשה. מישו חיבל לה בנעיילת הזיכרונות הקשים ובהטמנתם בקצה התודעה. "כשבישרתי לה על זה, אמי אמרה: מה?? עכשיו?? שבעים שנה רבקה מתה, מאיפה היא באה עכשיו? אבל זה גם גרם לה לספר קצת יותר על הימים ההם".

היהודייה שצוחקת על כל העולם

"הא, אני צוחקת על כל העולם, אני היהודייה המסכנה מהגטו, אני שלא יודעת מה יהיה איתי מחר... אני צוחקת על כל העולם, כי יש לי משענת, כי יש לי את המשענת הגדולה, הענקית,

"רבקה השאירה לנו אוצרות רוח".
כריכת הספר

ד"ר שפרה מישלוב: "יש כאן נקודת מבט של נערה עם עולם אמוני וסביבה חברתית דתית־חרדית. כשהתחילה השואה היא אומנם הייתה בערך בת עשר, אבל החינוך החסידי והאמוני והשאיפות לארץ ישראל היו מוטמעים בה. זה נוכח מאוד בכתיבה שלה. ביומן משתקף שיחד עם הרעב והמחלות יש עולם, יש חיים, יש שבת, יש יום כיפור, יש פגישות, יש חסד, יש תרבות. היומן מאפשר להבין את המורכבות של החברה הזאת"

של האמונה, כי אני מאמינה! וככה אני חזקה יותר עשירה יותר ושווה יותר מהאחרים. א-לוהים, אני כל כך מודה לך!!!"

(מיומנה של רבקה, מתוך כמיהה וגעגוע, עמ' 231)

הרבנית ד"ר שפרה מישלוב גדלה על סיפורי שואה. "אני דור שני-שלישי כזה. השואה נכחה בבית שלנו, ואני התעניינתי מאוד. קראתי ספרות שואה מגיל צעיר. מחקרים, מסמכים, הכול". אפילו שמה הפרטי מנציח את אחות סבה שנרצחה בשואה. שפרה היא קרובת משפחתן של מינה והדסה. את דור הסבים, ניצולי השואה, היא מכנה ביראת כבוד "דור הנפילים", ואת מינה שהיא מכירה מילדות היא מתארת כ"אישה צחקנית, חייכנית, מלאת שמחת חיים ועם המון נוכחות. בתור ילדה קטנה הייתי ביישנית", מוסיפה שפרה, "לא שוחחתי איתה. בכלל לא האמנתי שהיא עברה את כל אימי השואה".

כשהיומן הגיע לידי המשפחה ולאחר שתורגם, הוא התגלגל לידיה של שפרה - מרצה למשפט עברי, מנהלת הקליניקה למשפט עברי באוניברסיטת בר־אילן וחוקרת במכון 'משפטי ארץ'. "קראתי אותו והוזהיתי. התרגשתי וחשתי שיש פה מסמך חשוב מאוד מאוד". המילים של רבקה דיברו אליה. "ריגש אותי להיכנס לעולם שלה, לעבור איתה את היומיום, להבין את המקומות שמהם היא שאבה כוח: הפגישות עם המדריכות והחברות, האמונה, התפילה, התהילים. הרגשתי שכל הזמן מדברים על אנה פרנק, ושהיא משמשת דמות להזדהות לבני הנעורים, אבל גם פה יש עולם תוכן שלם, שלא מכירים אותו ולא חשופים אליו".

ביומנה של רבקה מתואר מפעל שבו עובדות הנערות ומתקיים בו גם בית ספר. ויש תנועת נוער סודית של אגודת ישראל, ואפילו ניסיון לקיים מפגשי תרבות. לצד אלה, מישלוב מדברת על התמשכות החוויה ועל הגוונים הרבים שבה. "רבקה עברה את כל השלבים של השואה. זו הייתה שגרה ממושכת מאוד שהצריכה מגוון גדול של התמודדויות. הרעב נוכח כמעט בכל דף. גם המוות נוכח שם, וגם הייאוש. זה מתחיל כשהיא בערך בת עשר, והיא יוצאת מהגטו כמעט בגיל 15. בשנים האלה היא גם נפגשת עם מי שהיא ומה שהיא, מה היא רוצה להיות ומה החלומות שלה".

מה התחדש לך ביומן של רבקה?

"יש כאן נקודת מבט של נערה עם עולם אמוני וסביבה חברתית דתית־חרדית. זה עולם תוכן שלם שמדבר את עצמו. כשהתחילה השואה היא אומנם הייתה בערך בת עשר, אבל החינוך החסידי והאמוני והשאיפות לארץ ישראל היו מוטמעים בה. זה נוכח מאוד בכתיבה שלה. אני לא חושבת שיש עוד כזאת ספרות שממש נכנסת לתוך העיניים של נערה כזאת. וגם ההשייה הארוכה בגטו, שבדרך כלל נזכר רק ככותרת או תחנה בדרך. לודז' לעומת זאת היא אחד הגטאות הגדולים שהתקיים כמה שנים, וביומן משתקף שיחד עם הרעב והמחלות יש עולם, יש חיים, יש שבת, יש יום כיפור, יש פגישות, יש חסד, יש תרבות. היומן מאפשר להבין את המורכבות המטורפת הזאת".

רבקה מתחילה לכתוב את היומן בעצת המדריכה שלה, סורצ'ה, שכתבה בעצמה יומן לאורך שנים רבות, עברה את השואה ושרדה, וזכתה להקים משפחה בישראל. סורצ'ה העניקה לרבקה מחברת, ובמציאות שבה אין לאנשים מסביב הרבה קשב או פניות, ולא תמיד אפשר

לחשוף רגשות של פחד או כעס, היא עודדה אותה לחלוק את הפחדים והתקוות עם הדף. בהתחלה רבקה לא יודעת כל כך מה לכתוב, אבל התפתחותה בכתיבה ובאישיות עולה מן הדפים ככל שהיומן מתקדם.

‘כמיהה וגעגוע’ מבוסס על היומן של רבקה ומביא משם קטעים רבים, אבל הוא לא היומן הגולמי. מישלוב עשתה עבודת סינון וליקוט מדויקת, בסיועם ובעצתם של הדסה חלמיש ועורך הספר. “היו דברים שחזרו על עצמם, והיה צורך לשלוף את הפנינים שיפגישו את הקוראים עם רבקה ועם העוצמות שלה, כל זה בתוך מעטפת של פרוזה שתיתן את הנגישות לסיפור”.

מעטפת הפרוזה שמגישה מישלוב מצוינת. הכתיבה קולחת, נוגעת, שואבת את הקורא לתוך הסיפור. רגע אחד הוא בישראל של 2023, ואחרי דף או שניים הוא בלודז’ של 1939, עובר עם משפחת ליפשיץ המסורה והאהבת את הכיבוש הפולני, עוקב בדאגה אחרי הניסיון הכושל של האב למלט את משפחתו, נכנס עם משפחת ליפשיץ לגטו ואז עובר להתמקד ברבקה ובחיייה. מישלוב מתחקה אחרי דמויות שלא הכירה ומצליחה לצבוע בצבעים עזים, חיים, את השנים ההן שנדמות בעינינו לפעמים לצבועות בשחור ולבן. המעטפת הכל כך מציאותית הזאת מאפשרת לקורא לגשת לעולמה הפנימי התוסס של רבקה, על הדילמות והקשיים, על האמונה והתקווה, ודרכה להכיר את ההווה של הגטו.

מישלוב היא אישה כותבת. מלבד מחקרים ומאמרים היא כתבה גם ספר הגות על הרב קוק, אולם זו ההתנסות הראשונה שלה בפרוזה. בכנות? לא ניכר שזהו ספר ביכורים. “כל השנים היה לי חלום לכתוב פרוזה, השתתפתי בכמה סדנאות כתיבה, ואני קוראת המון. התלבטתי אם לעשות עוד סדנת כתיבה ואמרתי לעצמי, במקום זה פשוט תתחילי. פיניתי לעצמי בוקר בשבוע”. הדסה נתנה לה את ברכת הדרך וגם סייעה לה במיון ובדיוק החומרים. “קראתי המון ספרות הכנה לכתיבה, ואחד הטיפים היה להצמיד את הדמויות לאנשים שאת מכירה. כשכתבתי על הדמות של מינה היה לי קל, כי מה שראיתי ביומן – ראיתי בחיים. נערה עוצמתית, חזקה ואופטימית מאוד, נערה אסרטיבית שיודעת לדחוף את עצמה ולהשיג מה שצריך גם לה וגם לאחיות שלה”. הדמויות האחרות עוצבו אחרי תחקיר של כמה חודשים.

לכתוב עם סיוטים בלילה

בנות משפחת ליפשיץ, שלוש האחיות ושתי בנות הדוד שמצטרפות אליהן, מנהלות אורח חיים שומר הלכה ומוסר ברמה שקשה לדמיין. מדובר בנערות בנות עשרה שמנהלות את עצמן, בלי הורים שיגידו מה מותר, מה אסור ומה הגבולות, במציאות שבה אנשים אחרים השילו מעליהם מפעם לפעם את שמירת השבת, את האיסור לא תגנוב, בגלל התנאים הבלתי אפשריים. אצלן זה כמעט לא קרה. השמירה על האמונה והמצוות הייתה טוטלית. מינה מנסה להסביר: “החינוך הוא החשוב. ברגע שאת מקבלת את החינוך, את ממשיכה את מה שלימדו אותך. אין ‘אני רוצה’. מה זה את רוצה? ראשית כול את צריכה לדאוג לאחר”.

בסוף כשאין, אנשים מתחילים לגנוב זה מזה. “אבל אצלנו זה לא היה. זה החינוך, הוא העיקר, וגם היום אם את נותנת לילד שלך חינוך טוב, זה נשאר לכל הזמן. אבא שלי היה רב, וסבא שלי היה רב. זו הייתה שושלת, היה לנו בית מיוחד.

הדסה חלמיש: “יום אחד אני מקבלת טלפון מיד ושם: הדסה, תקשיבי, אנחנו חושבים שנמצא יומן שכתבה בת דודה של אמא שלך בגטו לודז’. רבקה ליפשיץ, את מכירה את השם הזה? עניתי ששמעתי את השם הזה, אבל לא שמעתי עליה שום דבר. אני לא יכולה לתאר לך מה קרה ברגע הזה, נפרץ סכר. עד אז הכול היה מוחזק”

החינוך שאנחנו קיבלנו נשאר לזמנים הכי קשים”. מינה מספרת על שמירת השבת המיוחדת שלהן: “ברגע שהכריחו אותנו עבדנו, אבל ברגע שגמרנו אז זו שבת. אני זוכרת שמישהי שאלה אותי: כרגע עשית בעבודה מה שעשית, ועכשיו את לא רוצה להדליק את האור? אמרתי כן, שבת. מה שעשיתי בעבודה זה לא אני, לא הרצון שלי, כאן זה אני. וזה החינוך. היה לי מזל שגדלתי בבית טוב”.

ובכל זאת, לקראת סוף תקופת הגטו מתגלה גנבה בתוך הדירה של הנערות. הרעב כרסם בכל פה, אבל זו הייתה הפעם הראשונה שמישהי נגעה באוכל של מישהי אחרת. “הרף המוסרי הזה פשוט הפתיע אותי”, אומרת מישלוב, “זה, לצד אנושיות, והבאתי גם את המחשבות הקשות על ייאוש ותהיות על הקב”ה”. מתוך הקושי הזה, האמונה שרבקה אוחזת בה כל כך נחוות כחזקה יותר, וגם המאמץ לא ליפול, לא להתייאש, לא

לחדול לרצות לחיות, למרות האובדן והקושי. חלמיש ומישלוב מספרות את סיפור היומן לקהלים מגוונים, לציבור חרדי ודתי, והן היו רוצות שסיפורה של רבקה יגיע לקהל רחב יותר, כי הוא מספר סיפור אחר, לא מצוי כל כך: סיפור על אמונה ורוח. שפרה מוסיפה מילה לנוער, וגם למדריכים ולמחנכים שלו: “הדור של היום כבר לא מכיר את הסבים והסבתות שלנו, ולרוב הוא לא פותח ספרים על הנושא. לבני הנוער יש איזה ריחוק מכל התחום. הניסיון שלי היה ליצור סיפור מעניין שאולי כן יפתח אצלם משהו, שיקרב אותם לעניין וייצור רצון לזכור ולדעת”. מבחינתה הספר הוא סוג של מודל לבני הנוער, למרות חוסר הפרופורציה בין הקשיים של אז

לאתגרים של היום. “שואה היא דבר שאי אפשר לדמיין, אבל למרות השוני הרב יש גם דברים שאפשר לקחת לחיים האישיים. איך מצליחים לעבור תופת, מניין שואבים כוחות”.

כשקראתי את הספר הוא הלך איתי לכל מקום. הצלחת לישון כשכתבת אותו? יש בו סיפורים קשים.

“גם כשהקצבתי לעצמי שלוש שעות לכתוב, לא הצלחתי לכתוב בכל פעם יותר מכמה עמודים ספורים, כי היה לי קשה נפשית. בכל פעם כשנכנסתי לסיפור הייתי רבקה וסבלתי ורעבתי, וכשהייתי האם מרים הרגשתי את תחושות הדאגה וחוסר האונים שלה. להרגיש מבפנים את הסבל הזה היה קשה מנשוא, וכן – זה לילות בלי שינה וזה סיוטים שלפעמים חוזרים”.

הספר, ובעצם הסיפור של חמש הנערות הצעירות, מסתיים בצביטת לב. באושוויץ נתלשת מהן ציפי, אחותה של רבקה, והן נשארות ארבע. אחרי תקופה קשה מאוד באושוויץ הן יוצאות לצעדת המוות, ומשם לברגן בלזן. השחרור כבר ממש קרוב, אבל חנה, האחות האמצעית של מינה ואסתר, הייתה במצב קשה. מינה מסכימה לספר: “בבקרים הייתי קמה ורצה אליה. היא לא שלטה בצרכים, אני הייתי מנקה ורוחצת אותה. לקחתי בגדים מאלה שמתו. אני לא יכולה להסביר את זה, זה לא יוצא מהראש. יום אחד פתאום היא מחבקת ונותנת לי נשיקה. אמרתי לה חנה, מה זה? השתגעתי? היא הייתה כל כך אסירת תודה. כולנו היינו מסכנות כל כך, אני לא רוצה להיזכר בזה. הגעתי אליה יום לפני השחרור ואמרתי לה: עוד מעט זה נגמר. היא אמרה: אני מקווה שבבילכן, לי כבר אין תקווה. אולי תצליחי עם אסתר. זה מאוד כואב”.

הדסה ממשיכה: “למחרת מגיע יום השחרור, אמא הולכת לבקר את חנה ורואה שהיא נפטרה. היא חוזרת בוחילה למקום שבו אסתר והיא היו בו. ואז אסתר שואלת אותה: הלכת היום לחנה? אמא אומרת לה: היום את הולכת. אסתר, שהייתה חלשה וחולה, שאלה אותה: את לא מבינה שאני לא מסוגלת? אבל

אמא התעקשה. היא לא הייתה מסוגלת להגיד לה שחנה איננה. בסופו של דבר אסתר זחלה על ארבע אל חנה, וכשראתה את ברגן בלזן זרועה בגופות, היא חוזרת לחדר שלהן, נשכבת ליד מינה וזהו. הן לא מדברות על הנושא מאז ועד היום. הן מעולם לא דיברו על המוות של חנה. שאלתי: לא דיברתן? לא בכיתן? אמא לא בוכה, לקחו לה את הדמעות”.

אחרי השחרור קרסו מינה, אסתר ורבקה ואיבדו את ההכרה. מינה התאוששה ראשונה, אך גם היא הייתה זקוקה לטיפול רפואי ולהשגחה. אחרי שהתחזקה, ביקש הצוות הרפואי לשלוח אותה לבית מרפא בשוודיה, אך היא התעקשה שאחותה ובת הדוד יבואו איתה. אסתר פקחה את עיניה, אבל רבקה, שבנות הדוד לא ידעו היכן היא בדיוק, המשיכה להיות במצב קשה. הצוות אמר למינה שרבקה גוססת וכדאי שהן תמשכנה בדרכן. שתי האחיות עולות על אונייה, כשהן בטוחות שגם רבקה לא שרדה את המחנה. הן חיפשו אותה במשך השנים כשהן בטוחות שהיא נפטרה שם, אבל מציאת היומן גילתה אחרת. ככל הנראה רבקה לא נפטרה בברגן בלזן. לא ידוע אם היא נפטרה כמה שבועות או חודשים אחרי כן, או שבכלל הקימה לעצמה חיים חדשים במקום אחר.

גם את הכאב הזה היומן עורר מחדש, מספרת הדסה. “כשהיומן הגיע והבנו שרבקה לא נפטרה מיד, כמו שהן חשבו כל השנים, אסתר ואמא התחילו לריב: למה לא נשארת, למה לא שמרת עליה, האשמה התחילה לחגוג. גם ככה יש אשמת ניצולים, כל מי שניצל מרגיש אשם. זו אשמה מייסרת מאוד. ואני חושבת שזו הסיבה האמיתית שכל כך הרבה ניצולים לא רצו לדבר, כי אם אתה פה, למה אתה פה? אז למה בכלל לדבר? זו חוויה קשה מאוד”.

שפרה, אם היית פוגשת היום את רבקה, מה היית אומרת לה?

“היית אומרת לה תודה שהיית מספיק אמיצה וכנה לכתוב את מה שמתרחש אצלך עמוק בפנים. בזכות זה השארת לנו אצורות רוח”.

רק אחרי שנים נודע להן שרבקה לא נפטרה במחנה. מינה ואסתר ליפשיץ אחרי המלחמה

צילום: שם בראל

התחלה// לפני 51 שנה ברחובות. הבכורה בארבע בנות. "הוריי קיבלו השראה מפרופ' הירשפלד במכון ויצמן, שקרא לבת שלו יקרת. הם נדלקו על השם, וכך זכיתי באחד השמות המיוחדים והמאתגרים ביותר שיש".

אבא// פרופ' אברהם סיד, 76, יליד טורקיה, פרופסור למתמטיקה בטכניון. "אבא מדען וסופר מוכשר שהספיק לפרסם יותר מ-140 מאמרים פורצי דרך, בענווה אין־סופית. יש לו חוש מוזיקלי סופר מחודד, ודייקנות ונאמנות יוצאות דופן".

אמא// כרמלה, בת 77. "אמא היא משהו מיוחד. גדלה בישראל להורים יוצאי עיראק. למדה חינוך מוזיקלי לגיל הרך והלכה כל השנים אחרי אבא ובעקבות ההתפתחות המקצועית שלו בעין טובה, תוך שהיא מתפתחת בעצמה וגם משלימה שני תארים במוזיקולוגיה".

ילדות// עד גיל שש גדלה בראשון לציון. "אבא למד במכון ויצמן, והעיר ראשון הייתה כולה שדות ופרחים. מקום מתוק לגדול בו". כשהייתה בת שש האב התחיל לעבוד כמרצה בטכניון, והמשפחה עברה לחיפה. "עד גיל 15 אני חושבת שעברתי עשר דירות".

מסורת// בילדותה המשפחה הייתה חילונית עם זיקה קלה למסורת. "היהדות בבית די הסתכמה בקידוש". הבית היה מוזיקלי מאוד. "בכל הזדמנות היו מנגנים ושרים אצלנו. אמא פתחה בבית חוגים למוזיקה במיוחד בשבילנו. במשך שמונה שנים למדתי אצלה לנגן בחלילית, עד שהגעתי לרמה גבוהה. בכלל, כל בדל כישרון שאמא זיהתה בנו היא העצימה ודאגה לפתח".

מעבר// בכיתה ה' עברה משפחתה לארצות הברית בעקבות עבודתו של אביה. היא נשלחה לבית ספר ציבורי. "זה היה מעבר חד, שוק תרבותי, אבל אבא איש לצידי בכיתה במשך שבועות והסביר לי כל מה שנאמר. הוא בא לעבוד בנאס"א, אבל לא עזב אותי עד שהרגשתי מספיק בטוחה. היינו שם שנתיים. ארצות הברית הייתה שלב מוכן עבורי".

מחפשים// בארצות הברית תרה המשפחה אחר קהילה להשתלב בה ועברה בין בתי כנסת שונים. "ביקרנו במגוון הזרמים. הכול שם היה אחרת, ישיבה מעורבת, תפילה מנומסת מאוד. חיפשנו את מקומנו ובסוף מצאנו בית כנסת קטן של חב"ד ממש קרוב לבית, מקום של אהבת ישראל מדהימה. נטלנו שם חלק בסעודות שבת, בתפילות, בקיץ הלכנו לקמפ שלהם. זה עשה עלינו רושם אדיר".

בית ספר דתי// כששבו ארצה, החלה המשפחה במסע ארוך של התקרבות למסורת. "ביקשתי מההורים ללכת לבית ספר דתי. לקראת כיתה ז' אמא רשמה אותי לבית ספר ממלכתי־דתי עירוני ו' בחיפה. זה היה שינוי גדול מאוד בשבילי. קיבלו אותי יפה. ידעתי לנגן בגיטרה, וזה עזר להשתלבות. מהר מאוד מצאתי את מקומי גם בסניף בני עקיבא כרמל. בשבט מתחתי היה נפתלי בנט".

מתגייסת// בסיום התיכון התגייסה ליחידת שר-אל, שבמסגרתה ליוותה קבוצות יהודים מחו"ל שהגיעו להתנדב בבסיסי צה"ל השונים. "הגעתי ליחידה בזכות השפה ובזכות הגיטרה. הדרכתי אותם, יצאנו לטיולים, ערבי שירה בציבור, הכרתי אלפי מתנדבים מכל העולם. השירות הצבאי שלי היה מדהים".

הטובים לתקשורת// אחרי השירות

יקרת פרידמן

51

נשואה לעדי ואם לתשעה

תושבת תקוע

מנכ"לית 'פרשה ואישה'
ועורכת את שיעוריה וספריה
של הרבנית ימימה מזרחי

המליצו לה על שיעור לנשים בסלון ביתה של אישה מוכשרת ולא מוכרת בשם ימימה מזרחי.

בסלון הבית// "הגעתי לשיעור סקפטי. ישבו שם שמונה נשים. להפתעתי ישבתי מרותקת. הרגשתי שהיא מדברת אליי ועליי, ואיכשהו זה גם קשור לפרשת השבוע, לאיזה סיפור גדול. יצאתי משם זקופה בעשרה סנטימטר ממה שננסתי. אפשר לימור שנשבית בקסמה".

מגנט// לשיעור הבא כבר הגיעה עם מחשב נייד. "תמללתי כל מילה. נפגשתי עם גודל של תורה, מגנט מטורף. אחרי כל שיעור חזרתי הביתה באורות. הראיתי את הטקסט לבעלי, לאמא שלי, לאחיות, לחברות, והמעגל רק הלך והתרחב". רשימת התפוצה הלכה וגדלה לנשים מהארץ ומהעולם, והתגבשה קהילת נשים גדולה.

פרשה ואישה// במשך שבע השנים הראשונות הקדישה את כולה לעריכת השיעור ולהפצתו. "עבדתי באוניברסיטה הפתוחה ובה בעת עמלתי על עריכת השיעור ועל מתן מענה למאות פניות שהגיעו אליי בכל שבוע, עד שהבנתי שהגיע הזמן להתמסד. הכנסנו צוות, ו'פרשה ואישה' נהייתה מיום של ממש". מאז היא מנצחת על מפעל שיעורי התורה הכתובים של הרבנית ימימה.

משמע. בהרבה מובנים עדי הפוך ממני, אני טיפוס הוגה והוא ביצועיסט. הוא מניע את הבית קדימה, ובלעדי העידוד שלו גם 'פרשה ואישה' לא הייתה קמה".

הנחת// תשעה. אביה בן 24, טליה בת 22, יהודה בן 20, איתן בן 19, רננה בת 17, דביר בן 15, אבינועם בן 14, הלל בן 12 והקטנה - איילת חן בת 9. "הם מופע זיקוקים מתמשך. חבורה עוצמתית, מרגשת ואיכותית, שעושה לנו בית ספר, ואנחנו גאים בדרך שכל אחד מהם עושה".

nrg יהדות// כשחיפשה את דרכה המקצועית החלה לכתוב טורים בערוץ החדש nrg - יהדות. העורך היה העיתונאי רועי שרון. "זו הייתה פלטפורמה חדשנית שהביאה לקדמת הבמה את מה שקורה במגזר וסוגיות בוערות כמו דתיי הרצף ושמירת נגיעה. כתבתי על גידול ילדים, רווקות מאוחרת ועוד".

תלושה// בהיותם זוג צעיר קבעו את ביתם בנחלאלות. "בגיל 30 הייתי נשואה חמש שנים ואם לשני ילדים קטנים. הייתי גם דוקטורנטית בחוג לתקשורת, אבל הדוקטורט שלי נתקע והכול הרגיש לי תלוש: האימהות, הווגיות, הלימודים. חיפשתי תשובות". בנקודה הזאת שתי חברות טובות

במגרש הביתי

בוקר טוב

"תודה לעדי שנותן לי עוד קצת שינה ומשלח את הילדים מהקן הרבה יותר טוב ממני. מתארגנת ויוצאת למשרד. היום שלי מתחלק בין ישיבות צוות לניהול ועריכת תכנים של הרבנית ימימה: השיעור המלא שלה, היומן השנתי או אחד הספרים ועוד. שעות אחר הצהריים הן זמן ילדים ובית".

השבת שלי

"עוגן. אחרי כל ההתרוצצות של ימי החול, פתאום נחת".

פלייליסט

"אקלקטי. מאבא ואמא ינקתי בעיקר מוזיקה קלסית, וכיום אני מקשיבה לפלייליסטים של ילדיי: ביני לנדאו ויסמין מועלם, אודיה וישי ריבו, נרקיס וטרנסים של רבי נחמן".

דמויות מופת

"כבר 21 שנים אני זוכה ללוות מקרוב דמות מופת, שמתרחקת מכינויים כאלה - הרבנית ימימה מזרחי. אישה שכל הזמן מחדשת את עצמה, שומרת על יופי ואופטימיות ומדד השתבחות שנמצא בעלייה מתמדת".

משאלה

"כוח בגוף ובנפש להמשיך ולשאת במלאכת הקודש הזאת ולשמח בה קודם כול את ה', את המשפחה שלי ואת ציבור הנשים הענק מכל העולם שמביע בנו אמון כבר שנים רבות".

מפחיד אותי

"שהחושך של המחלוקת יעמעם את היופי של התורה, של לימוד התורה ושל לומדי ולומדות התורה".

כשאהיה גדול

"עדי ואני מדברים על החירות לטייל יותר, לקחת קריון נוסע ולעבור בין הילדים והנכדים (אני מבשילה לקראת השלב הזה), ולשהות איתם בהרפתקה ובנתינה. נשמע חלומי".

מפיצה// בתפקידה היא נוכחת מדי שבוע בשיעור בשערי חסד ומתמללת. בהמשך היא יושבת עם הרבנית שמרחיבה ומוסיפה, עד שלב העריכה והליטוש הסופי, ואחריו השיעור קריא וברור ויוצא במייל לאלפי הנשים מהארץ ומהעולם. "השיעור הזה עושה דברים בעולם. זו זכות אדירה".

היומן// בימים אלו, לקראת השנה החדשה, יוצא היומן השנתי 'שנה וברכותיה' של הרבנית ימימה מזרחי, בהוצאת פרשה ואישה. "זה ספר צידה לדרך, גדוש חוכמת חיים מתוך פרשת השבוע. לצד התאריכים והזמנים, יש גם רובד נפלא של תוכן - בכל שבוע יש מאמר קצר של הרבנית, שמעניק המון כוח ועומק, מבט מעשי על התפתחות אישית, חינוך, זוגיות ומה לא. הצדעה ליומיום הנשי".

במיוחד לנשים// "ביומן אנחנו חוגגות ראשי חודשים, מציינות בהבלטה חגים ומועדים וימי סגולה, ימי פטירה והילולות של צדיקות וצדיקים מעוררי השראה". הוא גם מעוצב יפה, והפעם לראשונה באמצעות בינה מלאכותית.

אם זה לא היה המסלול// "אני מרגישה שאני על המשבצת הנכונה לי ובתוכה אני רוצה להתפתח עוד".

מתחדשות

מתחילות ביום ראשון!

נשים מתכונות לשנה החדשה: סדנת אלול-תשרי בהנחיית סיון רהב-מאיר עם אורחים מעוררי השראה

שקט נפשי

ד"ר שירי דניאלס

מנהלת עמותת ער"ן (עזרה ראשונה נפשית) על בניית חוסן נפשי ושלווה בתקופה סוערת

י"ז אלול 3/9

ניגון ונוסטלגיה

יהורם גאון

בשיחה על החגים בבית אבא - על ירושלים של פעם ועל ישראל של היום, על חינוך ומסורת מדור לדור

י"ז אלול 3/9

ניהול זמן

טלי סגל

סדנת ניהול זמן: איך להתחיל את השנה אחרת ולשלוט בזמן במקום שהוא ישלוט בנו?

י"ז אלול 27/8

מתחילים מבראשית

סיון 3-1 אורחים נבחרים

סיון במפגש סיכום עם 3 מראיינים שיינתנו כלים מעשיים לשנה החדשה

כ"ג תשרי 8/10

מחילה ותיקון

אלומה לב

מחברת רב המכר "עד שליבך יתנגן" בהכנה ליום כיפור, על צום וקשר בין גוף לנפש ועל הרגעים החשובים ביממה הזו

מוצאי שבת 23/9

התחלה חדשה

ד"ר יחיאל הררי

הכנה לראש השנה: על הרגעים החשובים שלא כדאי לפספס ביומיום האלו ואיך להתחיל נכון את השנה?

כ"ד אלול 10/9

מפגשי זום לייב ימי ראשון ב-21:00 + הקלטה, תמליל שבועי וחוברות לחגים עלות השתתפות: 129 ש"ח בלבד!

להרשמה חפשו בגוגל: 'מתחדשות' | או סרקו את הקוד <<

שבת תשובה במלון קסיה בירושלים עם הרב חגי לונדין והרב עזרא כהן

שבת פרשת האזינו ח' בתשרי (22/9/2023)

פנסיון מלא המלון ממוקם בסמיכות לעיר העתיקה, משכנות שאננים גן הפעמון

אפשרות הגעה מחמישי והשתתפות במעמד הסליחות בכותל המערבי במחיר מיוחד

אירוח ברמה גבוהה

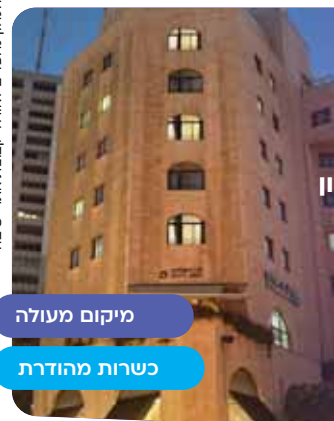
כשרות מהודרת

שנה טובה מתהילה במלון לב ירושלים

קרוב לבתי כנסת מרכזיים - הגדול, עדס וישורון ארוחות חג, פנסיון מלא וכשרות מהודרת סוויטות גדולות ומרווחות

במלון לא תתקיים תוכנית או תפילות

מיקום מעולה

כשרות מהודרת

להרשמה לשבתות באתר מאובטח:

yeshiva.org.il/sales

או בטלפון: 079-5158555

הנחות לחברי ארגון המורים ע"ח הסבסוד השנתי

חנה קטן
chanakatan@gmail.com

כך תנצחו שמאלני

שהשמאל דוגל בהם ואת הקשרים ההדוקים בין אנשי השמאל בתקשורת ובאקדמיה. משם הוא פונה להצגת כללים ושיטות שעל פיהם אפשר וצריך לנצח איש שמאל בוויכוח.

לשכנע את הקהל. ראשית הוא ממליץ לא לבזבז אנרגיה על ויכוחי סרק בפני קהל לא משמעותי. שנית הוא מדגיש שאין כוונה לשכנע את בר הפלוגתא שלך, זוהי משימה כמעט בלתי אפשרית, אלא רק לנסות לשכנע את הקהל הרחב המתנדנד. בהמשך הוא ממליץ לגשת ישר לנושאים העיקריים, ואם אפשר - להכין את הדברים מראש ולהתקיף ראשון. הוא מציע לא לבחור במילים מתנצלות ורבי־תרבותיות אלא לומר את הדעות הנכונות באופן ברור וחד. יש למסגר את הדיון - לא להסכים "לרדת לשוליים" בעקבות טיעון של היריב, ולחזור תמיד למרכז העניין. חשוב מאוד להדהד את הסתירות המהותיות שקיימות בגישות השמאלניות והפרוגרסיביות. שפירו נתן לכך כמה דוגמאות - השמאל מתיימר לשמור על זכויות האדם, אבל זה תלוי אג'נדה - לערבים כן ולחרדים לא; התייחסותם לאלימות צבועה - היחס להפגנות בזמן הגירוש אל מול היחס להפגנות בלפור וקפלן, זכות האיש על גופה אבל שלילת זכות העובר לחיים, ועוד. מובן שזה לא מספיק כדי לנצח בוויכוח, צריך גם לשון חדה, הופעה מרשימה, שפת גוף תואמת ומשכנעת וגם כישרון, אבל לדבריו זה לא קשה כל כך כמו שזה נראה. ובהנחה שוויכוחים עם אנשי שמאל עוד יהיו לנו בארץ בעתיד הנראה לעין, כדאי מאוד ללמוד את אומנות השיח.

להראות את הנוצות היפות. לפני שבוע ביליתי שעתיים וחצי בדיון עם אדם שחושב אחרת ממני. היינו ארבע נשים דתיות, והוא היה גבר חילוני המחזיק בדעות שמאלניות ופרוגרסיביות. הצדענו לו על האומץ להגיע למעגל שיח פומבי ברשות הרבים, ובמיוחד על העוז לעמוד מול ארבע נשים דעתניות ופטפטניות. כמה עוברים ושבשים סקרנים התקרבו כדי לשמוע, אדם אחד שצילם אותנו אמר בועף שהוא לא מבין מה אנחנו עושים בעיר שלו, והיו גם אחרים שהגיעו להשתתף במעגלים הסמוכים. החוויה לא הייתה פשוטה. הרגשתי שהוא מחזיר אותי לשנות הנעורים בעיר ניו יורק, כשהאנטישמיות חגגה בכל פינה. שם באמת לא יכולנו להתהלך בחופשיות באזורים מסוימים שבהם לא אהבו יהודים בלשון המעטה, וגם בהיותי בת שלוש עשרה הייתי צריכה ליווי הורים. צריך הרבה ענווה, אוזניים שומעות, נשימה עמוקה וביטחון עצמי. ואף שזו מצווה קשוחה, אין אתה רשאי להיבטל ממנה...

חלק מהשיח כולל את הצורך להכיר בעובדה שאנשי השמאל אכן רואים עצמם אליטות. הם באמת חושבים שהם חכמים מכולם ורק הם יודעים מה טוב לעם ולמדינה, ויוצרים את אפקט ההילה (halo effect) - הציבור מאמין שאם הם בעלי איי־קיו גבוה ומצליחים בהייטק או ברפואה או בטיס, אז הם גם מבינים יותר במדיניות ציבורית. את הטעות הזאת צריך לתקן מתוך השיח הציבורי. וצריך להראות את הנוצות הצבעוניות היפות של הציבור שלנו, בלי ביישנות יתר. את זה נדמה לי שאפשר ללמוד מאשף לא פחות מוכשר מבן שפירו - הרב זיכרון.

איור: דוד

חלק מהשיח כולל את הצורך להכיר בעובדה שאנשי השמאל אכן רואים עצמם אליטות. הם באמת חושבים שהם חכמים מכולם ורק הם יודעים מה טוב לעם ולמדינה, והם יוצרים את אפקט ההילה (halo effect) - הציבור מאמין שאם הם בעלי איי־קיו גבוה ומצליחים בהייטק או ברפואה או בטיס, אז הם גם מבינים יותר במדיניות ציבורית

שולף הבני"שים. אלו היו ימים של אימונים בחולות המדבר ליד רפידיים, ממש אחרי מלחמת יום הכיפורים. היה הכרח להכשיר במהירות אנשי צוות חדשים, ולשם כך נשלחה קבוצת טירונים משיבות ההסדר, בהם בעלי לעתיד. קור כלבים שרר, והיה מחסור באוכל וציוד, אך האימונים נערכו ברציפות ביום ובלילה. מצב הרוח הציבורי היה בכי רע, והוא חלחל גם לצבא. באחד הלילות הגיע "צ'ופר" - להקה צבאית 'נחתה' בלב השממה, להפתעת כולם. מיד עצרו את האימונים, וכל החיילים הובאו להופעה, כולל ההסדרניקים הצעירים, ששמחו מאוד על ההפוגה.

הגדוד נאסף, התיישב בחושך על דיונות החול סביב, כולם מכורבלים במעיליהם, וחברי הלהקה, שבה היו גם בנות, התחילו לשיר ולנגן להנאת הצופים. והנה בתוך החשכה נראה פתאום חייל נמוך קומה וצנום, לבוש מעיל הגדול ממידותיו, עובר עם פנס בין החיילים היושבים צפופים על החול, מבלי להתחשב בגערות ובנויפות מכל עבר. הוא שלף אחד אחד את הבני"שים שלו מתוך הצופים, ושלח אותם לצפות בהופעה אחרת - שיעור במסכת שבת שהוא העביר באוהל בית הכנסת, כולל שיחת מוסר... אבל עם אוכל חם ומפנק.

החייל ההוא היה הרב דוד זיכרון, שלימים הקים את רשת ברכת רחל, והיום הוא ראש כולל סמוך למקום מקדשנו. הוא הבין איך עובדים בראש גדול אבל בנועם הליכות. אפשר להשפיע בלי מילים מתלהמות, במעשים ובדוגמה אישית. לפעמים אין ברירה, נקלעים לוויכוח עם הצד שכנגד, ובוויכוח צריך לנצח, אחרת עדיף לוותר עליו. ואולם אין שום תועלת בוויכוח כשלעצמו, להפך - הוא גורם בדרך כלל להקצנת עמדות ולריחוק רגשי ואידאולוגי. לכן שומר נפשו ירחק מוויכוחים, וזה נכון בהורות, בזוגיות, ביחסי חברות ובקשרים בין־אישיים בכלל.

ימני בגוב האריות. בן שפירו הוא סופר, עיתונאי ואיש טלוויזיה יהודי אמריקני שומר מצוות, המחזיק בדעות ימניות ושמרניות. ההנאה הגדולה שלו היא להתווכח בפומבי עם אנשי ציבור ותקשורת מהשמאל האמריקני, עדיף השמאל הקיצוני, ולגרום להם לאבד את האיוון, עד שהוא מנצח אותם בנוק אאוט אמיתי להנאת הקהל. צריך לומר שנקודות הפתיחה שלו טובות: הוא מוכשר ועשיר ואינטליגנט ומשכיל ונראה טוב ובעל כושר דיבור יוצא מהכלל, ובכל זאת - לנצח בוויכוחים פומביים או בתוכניות טלוויזיה שצופים בהן מיליונים פעם אחר פעם, כשמולו ניצבים אריות ונמרים מחוגי השמאל הרדיקלי והפרוגרסיבי האמריקני, כאלו שזוכים בדרך כלל לאהדה ורגילים להיות מלכי הבמה בכל מקום שהוא, אינו דבר של מה בכך.

לאחרונה הוא הוציא לאור חוברת ובה גילה לחבריו בימין, בארצות הברית ובעולם כולו ובעיקר במדינת ישראל החביבה עליו מאוד, כמה סודות מהדרך שבה יש להתווכח עם אנשי השמאל, והיא תורגמה לעברית. החוברת, שנקראת 'איך להתווכח עם שמאלנים' - 11 כללים לנצח בוויכוח, שמה מעיד עליה שהיא לא מדריך לנימוסים והליכות. בהקדמה מציג שפירו את הבסיס השקרי שהשמאל העולמי עומד עליו, את היהירות הטוענת שכל האמת וההוכחה אצלם, את החולשה של השמאל ביחס לעובדות, את הערכים המעוותים

רואלעך תארים חושנים

בצק רך רך, מלית פשוטה ונהדרת - הרוגלעך האלו ממכרים. חנה לאה תמיד מכינה מהם כמוות כפולה.

40-32 רואלעך

כאן בישראל:
20 דקות

דרשת קושי:
קלה פלוס

למלית:

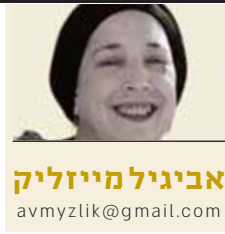
2 כוסות תארים מאולענים
2 כפות קקאו חנופה
1 כף מנה קוקוס אלו מנה ראל

לפצק:

4 כוסות (500 גרם) קמח מלא, אלו
קמח כוסמין מלא
2/3 כוס מנה קוקוס
1 קיט אבקת אפיה
1/4 כוס סילאן
2/3 כוס מים

להכנת הבצק: שמים בקערה, במעבד מזון או במיקסר עם וו הגיטרה את הקמח והשמן ומעבדים לקבלת פירורים אחידים. מוסיפים את שאר החומרים ולשים לבצק חלק ואחיד. עוטפים את הבצק בניילון ושומרים במקרר לפחות שעה, ורצוי לילה שלם.

להכנת המלית: משרים את התמרים במים רותחים למשך 10 דקות. מסננים היטב ומעבירים למעבד מזון. מוסיפים את הקקאו והשמן וטוחנים למרקם חלק. להכנת הרוגלעך: מחממים את התנור ל-180 מעלות ומרפדים שתי תבניות תנור בנייר אפייה. מחלקים את הבצק לשלושה חלקים. מקמחים משטח עבודה ומרדדים חלק אחד של הבצק לעיגול גדול בעובי חצי ס"מ. מורחים על העיגול שכבה דקה של ממרח תמרים. חותכים את העיגול ל-8 עד 10 משולשים דקים, כמו פיצה. מגלגלים כל משולש מהבסיס אל החוד לקבלת רוגלע קטן. מניחים את הרוגלעך בתבנית עם רווחים ביניהם. מכינים כך את כל הבצק. אופים כ-20 דקות, עד שהבצק זהוב.

מכיר בניסו

הטרמפיסט שהמתין לנו באישון לילה בשולי הכביש המהיר, בלי שניסה אפילו לעצור אותנו, לימד אותי עוד שיעור בכוחה של השגחה פרטית

בתוך תהפוכות החיים, הרבה פעמים קשה לי להצליח להאמין. העולם הזה כל כך סוער, תובעני, גבה גלי - משכיח ממני פעם אחר פעם את העובדה שיש מי שמשגיח עליי בהשגחה פרטית מדוקדקת. הרבה יותר קל לי להרגיש שהכול תלוי בכוחי ובעוצם ידי, מאשר לבטוח, להישען על אבא שבשמיים, להאמין שהוא תמיד איתי, עוזר לי, שומר עליי, גם בתוך הקושי התורן. וכשאלול מגיע לו פתאום, תופס אותי כמעט לא מוכנה, מזכיר לי שעוד שנה חלפה לה, כמעט במהירות האור, אני מנסה להיזכר בכל מה שקרה, לראות איפה התרחקתי מעצמי וממנו - ומשתדלת לחזור. והוא, ברחמיו, שולח לי תזכורות קטנות ומתוקות, עוזר לי להבין עד כמה הוא באמת קרוב. כמו שקרה לנו לפני כמה ימים, בזמן ומקום לא צפויים בעליל.

ניסים בכל רגע

הייתה זו שעת לילה מאוחרת במיוחד, קצת אחרי שתיים בלילה. בעלי ואני חזרנו הביתה מנסיעה ארוכה, השקט והפרטיות היו חוויה מבורכת שאפשרה לנו לפתח שיחה עמוקה ופרטית, כמוה קצת קשה לקיים בביתנו ההומה. בעלי זה עתה ירד מהכביש המהיר ופנה לעבר הכביש הבין-עירוני המוביל אל עירנו, ולפתע צדה את עיניו דמות בשולי הדרך. אדם מבוגר עמד שם, בדיוק מתחת לגשר, בקטע דרך מהיר שבו אסור אפילו לעצור. הוא לא הניף את ידו לסמן שיעצרו לו, אך משום מה בעלי הרגיש צורך לעצור, אולי בגלל המצב הנואש שבו נמצא. הלה מיהר לעבר הרכב שלנו, וכשהתקרב הבחין בעלי כי מדובר במכר שלו, איש המתגורר בשכונה שלנו, שבעלי נוהג לקחת טרמפ מפעם לפעם.

פיניתי לו את מקומי ועברתי לספסל האחורי. האיש התנצל על שאילץ אותי לעבור אחורה, אך כמובן שנינו אמרנו שזה בסדר גמור. הוא לא הפסיק להודות לנו על שעצרנו לו ובירך אותנו מכל הלב, עד שבעלי כבר נהיה נבון.

"זה בסדר, אני ממש שמח שזכיתי לעזור לך, אבל אני חייב להבין משהו", תמה. "השעה שתיים

"התחלתי להתווכח עם עצמי: האם השם הוא באמת טוב ובאמת מחולל ניסים, ויכול לעזור לי כאן ועכשיו? חשבתי על זה מעט, והגעתי למסקנה שכן! השם הוא טוב, והוא מחולל ניסים בכל רגע ורגע. הוא שגרם לי להגיע לכאן עכשיו, והוא ודאי יכול לעזור לי גם במקום הזה ובזמן הזה לחזור הביתה בשלום. והנה, ברגע שהחלטתי כך, מיד עצרת לי אתה"

מורים, רוצים להתפתח אישית וליהנות מקפיצת דרך מקצועית?

תואר שני למורים בקמפוס "אורות ישראל" באלקנה בוא לביה"ס המוביל בישראל ללימודי תואר שני M.Ed.

**הזדרזו
להירשם לשנת
הלימודים
תשפ"ד**

יחס
אישי

למידה
היברידית

מרצים
מבוקשים

יום לימודים
אחד בשבוע

מקרא
וספרות
חכמים

ניהול וארגון
מערכות
חינוך

הוראת
היסטוריה של
עם ישראל**

ייעוץ
חינוכי

נמשכת ההרשמה לתואר ראשון B.Ed. במגוון התמחויות

חדש! תקשורת | לשון | מתמטיקה | אנגלית | תנ"ך | תושב"ע | מחשבת ישראל | היסטוריה |
ארץ ישראל | חינוך חברתי | חינוך מיוחד | הגיל הרך | מחול ותנועה
מסלול מיוחד להסבת אקדמאים להוראה

03-376-376-7 |

*במוסדות האקדמיים במגזר הדתי בישראל, בהיערכותם ללימוד מרחוק ובחווית הלימוד בימי הקורונה, על פי סקר מיוחד של התאחדות הסטודנטים באמצעות מכון "מאגר מוחות" 2022 חלק מהלימודים מתקיימים בימים מרוכזים **הענקת התואר מותנת באישור מ"ג | פתיחת התוכנית מותנת במספר הנרשמים

חפשו ב-Google 'תואר שני באורות באלקנה'